

Araştırma Makalesi / Research Article

UYDU İNTERNETİ TEKNOLOJİSİNİN DİJİTAL UÇURUM VE TAHAKKÜM BAĞLAMINDA MEDYA SÖYLEMİNDEKİ TEMSİLİ ÜZERİNE ELEŞTİREL TEMATİK BİR ANALİZ

A Critical Thematic Analysis of the Representation of Satellite Internet Technology in Media Discourse in the Context of the Digital Divide and Domination

Ufuk Özden*

Özet

Uydu interneti teknolojileri, yalnızca iletişim altyapısında meydana gelen bir yenilik değil; aynı zamanda dijital eşitsizliklerin, jeopolitik müdahale tartışmalarının, ideolojik temsillerin ve güç ilişkilerinin etrafında konumlanan bir teknolojik gelişmedir. Medya söylemi, bu teknolojileri, teknolojik yenilik ve tarafsızlık nosyonu ile meşrulaştırmakta; konunun merkezinde yer alan erişim eşitsizliğini teknik sorunlara, toplumsal tepkileri irrasyonel dirençlere indirgemektedir. Uydu internetine ilişkin haber içerikleri, küresel ölçekte dijital erişimi genişletme iddiası taşıırken, aynı zamanda ekonomik ayrıcalıkları, kültürel homojenleşmeyi ve veri temelli gözetim yapılarını görünmez kılmakta, erişim eşitliği konusunu geri plana itmektedir. Bu tartışmalar ekseninde yürütülen bu çalışmada, 2021–2025 yılları arasında yayımlanmış 25 haber metni eleştirel tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Kasti örnekleme tekniğiyle seçilen haberler; Starlink, Kuiper ve benzeri şirketlerin uydu interneti sistemlerinin farklı coğrafyalardaki kullanımı, kriz alanlarına müdahaleleri, fiyatlandırma politikaları ve toplumsal temsiliyet gibi başlıklar üzerinden değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda üç ana tema öne çıkmıştır: teknolojinin ideolojik doğallaştırılması, eşitsizliğin teknikleştirilerek söylemsel düzeyde meşrulaştırılması ve uydu interneti altyapılarının dijital egemenlik aracı olarak çerçevelenmesi. Elde edilen bulgular, medya söyleminin teknolojik altyapıları yalnızca anlatmakla kalmadığını; onları ideolojik olarak inşa eden ve toplumsal rızayı şekillendiren bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, dijital çağda erişim eşitsizliğinin mümkün olan her platformda tartışmaya açılması, erişim eşitsizliğini normalleştiren ve meşrulaştıran medya söylemlerine karşı eleştirel medya okuryazarlığının güçlendirilmesi ve dijital teknolojilere yönelik eleştirel düşünme becerilerinin yaygınlaştırılması, dijital çağın toplumsal eşitsizlikleriyle mücadele etmede ve bunlara eşitlikler namına müdahale alanları yaratılmasında anlamlı bir çözüm zemini sunabilir.

Anahtar Kelimeler: *Uydu İnterneti, Dijital Eşitsizlik, İletişim Teknolojileri, Eleştirel İletişim Çalışmaları.*

Abstract

Satellite internet technologies are not merely an innovation in communications infrastructure; they are also a powerful tool at the center of digital inequalities, geopolitical interventions, and ideological representations. Media discourse legitimizes these technologies with claims of technical neutrality, reducing access inequalities to technical problems and critical social reactions to irrational resistance. News content related to satellite internet claims to expand digital access on a global scale, while simultaneously obscuring economic privileges, cultural homogenization, and data-driven surveillance structures. In this context, the study examined 25 news articles published between 2021 and 2024 using a critical thematic analysis method. The news articles, selected using purposive sampling, were evaluated based on the use of systems such as Starlink and Kuiper in different geographical areas, their interventions in crisis areas, pricing policies, and public representations. The analysis revealed three main themes: the ideological naturalization of technology, the legitimization of inequality at the discursive level through technification, and the framing of satellite internet infrastructure as a tool of digital sovereignty. The findings reveal that media discourse does not merely describe technological infrastructures; it also plays a role in ideologically constructing them and shaping social consent. In this regard, access inequality in the digital age should be discussed on every possible platform, strengthening critical media literacy against media discourses that normalize and legitimize access inequality, and promoting critical thinking skills regarding digital technologies can offer a meaningful solution for combating social inequalities in the digital age and creating areas of intervention in the name of equality.

Keywords: *Satellite Internet, Digital Inequality, Communication Technologies, Critical Communication Studies.*

* Arş. Gör. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, ufukozden82@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8370-3398.

GİRİŞ

Dijital iletişim sistemleri, sadece bireylerin gündelik yaşamlarını değil, fakat çok daha geniş ölçekte küresel ekonomi, siyaset ve toplumsal yapıların dönüşümünü de derinden etkilemekte ve bu doğrultuda internetin en temel altyapı bileşenleri arasında yer aldığı kabul edilmektedir. Dijitalleşme çağında “erişim”, kavramının teknik bağlantı imkanının ötesinde, ekonomik, sosyokültürel faydaya ortak olmanın anahtarı hâline geldiği bir ortamda uydu interneti teknolojisi (Starlink, OneWeb, Kuiper gibi mega uydu takımyıldızı tabanlı uydu interneti sağlama projeleri), genellikle "dünyayı birbirine bağlama", "dijital uçurumu kapatma" ve "evrensel erişim" sağlama vaadiyle sunulan, neredeyse kaçınılmaz olumlu yönde bir teknolojik ilerleme olarak pazarlanmaktadır. Diğer taraftan küresel güç dengelerinin ve ekonomik/politik çıkarların yeni birikim ve kontrol araçları olarak ortaya çıkmalarıyla dikkat çeken bu teknolojiler, sadece teknik altyapı sağlamakla kalmayıp, iletişim mimarisinin ve veri egemenliğinin kaderinin belirlenmesi aşamasında da önemli bir noktada durmaktadırlar. Ceylan'ın (2021) da ifade ettiği üzere insanların hemen her konuda bilgi edinmek için diğer bilgi edinme kaynaklarından ziyade interneti öncelleme eğilimlerinin gün geçtikçe baskın hale geldiği bir ortamda “şüphesiz ki enformasyon toplumunu ortaya çıkaran en önemli mihenk taşı internet olarak” (s. 159) belirginlik kazanmaktadır. Bununla birlikte genel verilere dayanılarak yapılan değerlendirmelere göre 2025 yılı itibarıyla 8,2 milyarın üzerinde olduğu hesap edilen dünya nüfusu (Datareportal, 2025) içerisinde 5,56 milyarlık bir kesimin (Statista, 2025) yani gezegen nüfusunun %67,9'unun internet erişimine sahip olduğu ifade edilmektedir. Bir önceki yıla kıyasla toplam nüfus içerisinde internet erişimine yeni dahil olan kişi sayısında 136 milyon gibi bir rakamla %2,5 oranında artış kaydedilmekle birlikte hala 2,63 milyar insan internete erişme imkanından mahrum durumda yaşamını sürdürmektedir (International Telecommunication Union (ITU), 2025; World Bank, 2023). Farklı kurum ve kuruluşlarca gerçekleştirilen araştırmaların istatistiklerine yansıyan bu durum dikkate alınacak olursa, uydu interneti altyapılarının giriş cümlesinde ifade edilen dönüşümün merkezinde yer alan teknolojilerden biri olma potansiyeli taşıması mümkün görünmektedir. Özellikle karasal altyapının yetersiz olduğu bölgelerde erişimi mümkün kılması, doğal afet, savaş ve kriz durumlarında iletişim sürekliliğini sağlayabilme olanağı sunması ve yüksek veri taşıma ve iletme kapasitesi ile yeni iletişim modellerini desteklemesi, bu teknolojinin stratejik önemini artırmaktadır. ITU'nun (2024) dünya genelinde bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde ülkeler ve gelir grupları arasında maliyet temelli ölçme değerlendirmeye dayalı geliştirilen raporunda da ifade edildiği gibi küresel düzeyde internet erişiminin karşısında satın alınabilirlik, başka bir

ifadeyle uygun maliyet en ciddi bariyer olarak durmaktadır. Dijital ortama erişim bir taraftan eğitim, iş, sağlık ve kamusal hayata katılım gibi alanlarda vazgeçilmez hale gelirken diğer yandan milyarlarca kişi için erişilemez olmaya devam etmektedir. Yüksek maliyet sorunuyla karşı karşıya kalan çok sayıda insan dijital bağlantının oldukça önemli olduğu bir ortamda erişim maliyetlerine katlanarak erişimde kalmak ve temel insani ihtiyaçlarını gidermek arasında oldukça güç bir seçimle yüzleşmek durumunda kalmaktadır. Erişim maliyetlerindeki katlanılabilirlik düzeyinin hem ülkeler arasında hem de ülkelerin kendi nüfusları içerisinde gelir dağılımındaki farklardan kaynaklı olarak büyük bir makas oluşturduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ITU (2024, ss. 3-25) raporunda, dijital hizmetlere erişimin bireylerin ekonomik ve sosyal içermelerinde oldukça önemli olduğu günümüz dünyasında herkesin yeterli düzeyde dijital ortama erişiminin maliyetini karşılayabileceği bir yapı oluşturulmasının ulusal ve uluslararası kuruluşların öncelikli politikası olması gerektiği değerlendirilmesine yer verilmektedir. Erişim maliyetlerinin 2025 yılının sonuna kadar ülkelerin kişi başı gayri safi yurt içi hasıllarının %2'lik kısmının altına düşürülmesi hedefinin gerçekleştirilmesi toplam dünya ülkelerinin üçte biri için uzak bir hedef gibi görünmekle birlikte, temel düzeyde erişim için gerekli maliyetlerde meydana gelecek böylesine bir optimizasyon günümüz dünyası için gerekli düzey ve kalitede erişim hizmeti sağlama potansiyelinden uzak görünmektedir. Böyle bir manzara içerisinde bakıldığında insanların dijital ortamın olanaklarına erişim imkanını genişletme ve erişim kalitesini yükseltme potansiyeli taşıyan her tür teknolojik gelişme incelenmeye değer görünmekte ve uydu internetinin böyle bir potansiyel barındırması nedeniyle mercek altına alınmayı hak ettiği düşünülmektedir.

Diğer taraftan ise teknolojik bir yeniliğin sadece teknik kapasitesi üzerinden değerlendirilmesi, onun siyasi, toplumsal, kültürel ve ekonomik etkilerini görünmez kılma riskini taşımaktadır. Bu nedenle teknolojiye dair söylemler ve özellikle medya aracılığıyla kurulan anlatılar, yalnızca bilgilendirme amacı taşımakla kalmaz, aynı zamanda belirli normatif değerlerin ve ideolojik çerçevelerin hatta hegemonya ilişkilerinin ve eşitsizliklerin sürdürülmesi namına taşıyıcısı hâline gelebilir.

Uydu interneti gibi altyapıların medya söylemindeki temsiline ilişkin yansımalar, yalnızca teknolojik gelişme ve ilerlemeye dair bir anlatı oluşturmakla sınırlı kalmamaktadır. Bu temsiller, aynı zamanda dijital erişim eşitliği, veri güvenliği, gözetim ilişkileri, kamusal hizmet anlayışı, özel sektörün rolü, regülasyon politikaları süreçleri ve jeopolitik çıkarlar gibi çok katmanlı dinamikleri de içerisinde barındırmaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili medya içerikleri, bu çok boyutlu teknolojik gelişmeleri anlamlandırmak için önemli bir analiz alanı

sunar görünmektedir. Bu içeriklerin taşıdığı metaforlar, içeriklerde kullanılan çerçeveleme ve öne çıkarma stratejileri, kullanılan dilin yapısı ve dışarıda bırakılan anlamlar, teknolojinin toplumda nasıl meşrulaştırıldığını ve hangi değer sistemlerine hizmet ettiğini, hangi toplumsal kesim ve değerleri içerip hangilerini dışarıda bıraktığını açığa çıkarmaktadır.

Bu araştırmanın çıkış noktası, uydu interneti teknolojisinin medya söylemi içerisindeki temsilini eleştirel bir bakış açısıyla ele almak ve bu temsillerin arkasında yatan ideolojik yapılar, güç ilişkileri yanında bunları kuran ve pekiştiren normatif yönelimleri analiz etmektir. Her ne kadar teknolojik altyapıların teknik bir ilerleme meselesi gibi ele alınması yaygın bir yaklaşımsa da; bu araştırma uydu interneti sistemleri üzerinden yürütülen kimi tartışma ve içerik üretimlerinin egemen toplumsal ilişkilerin yeniden inşası ve devamlılığı sürecinin parçası olduğunu ve benzer medya içerikleri üzerinden eşitsizliğe dayalı egemen ilişkilerin yeniden üretildiğini varsaymaktadır. Bu nedenle sadece teknolojinin ne yaptığına değil, onun ne şekilde anlatıldığına, hangi dil ve bağlamlarla ifade bulunduğuna, hangi anlam katmanlarıyla meşrulaştırıldığına odaklanmak, eleştirel medya çalışmalarının analiz tarzının temel çerçevelerinden birine denk düşmektedir.

Çalışma kapsamında 2021–2025 yılları arasında yayımlanmış 25 haber metni seçilerek eleştirel tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu haberler, farklı coğrafyalarda ve birbirinden ayrılan ideolojik tutumları benimsemiş medya organlarında yayımlanmış olup, haber içerikleri uydu interneti teknolojisine ilişkin farklılık gösteren söylem yapılarını barındırmaktadır. Haberlerin seçimi aşamasında ilgili haber içeriklerinin hem küresel hem de yerel olaylara atıfla üretilmiş olmalarıyla haberlerde hem uydu interneti teknolojisinin işlevselliğine hem de politik arka planlara ilişkin temsillerin içeriliyor olması gözetilmiştir. Çalışmanın araştırmasına ilişkin örneklem bu bağlamda, uydu internetinin kriz bölgelerinde kullanımı, gelişmekte olan ülkelere erişim sağlama projeleri, hizmet sağlamaya esas fiyat politikaları, veri güvenliği tartışmaları ve jeopolitik müdahaleler gibi çeşitli temaları kapsayan bir yelpazede oluşturulmuştur.

Araştırmanın temel amacı küresel ölçekte internet erişiminden yoksun olanların bağlantı imkanlarıyla içerilmesinde kayda değer bir potansiyel taşıdığı savlanan uydu interneti teknolojisinin, medya metinlerinde nasıl temsil edildiğini, hangi anlam çerçevelerine oturtulduğunu ve bu temsillerin hangi toplumsal, politik ve kültürel etkileri doğurduğunu çözümlemektir. Çalışma, uydu internetinin yalnızca teknik bir altyapı değil; aynı zamanda ekonomik, kültürel ve ideolojik ilişkilerle yüklü bir aygıt olduğunu varsaymakta ve medya söylemi üzerinden bu aygıtın nasıl inşa edildiğini sorgulamaktadır.

Haliyle bu çalışma, medya söylemine dair genel bir değerlendirme sunmanın ötesine geçmek ve aynı zamanda dijital teknolojilerin yaygınlaştırılmasına yönelik toplumsal meşruiyetinin nasıl üretildiğine ilişkin daha geniş bir teorik sorgulama yapmak niyetiyle yola çıkmıştır. Zira teknolojiler sadece teknik özelliklerinden kaynaklı yapısal bağlamlarıyla icat edilmez, üretilmez ve dolaşıma girerek yaygınlık kazanmazlar; bunların yanı sıra teknolojiler toplumsal ilişkiler içerisinde farklı parametreler dahilinde anlamlandırılır, yorumlanır ve ideolojik olarak çerçevelenirler. Bu anlamlandırma süreci, medya aracılığıyla dolayım olarak geniş kitlelere aktarılırken, belirli değer dizgeleri ve çıkar ilişkileri içinde yapılanarak bu ilişkileri ön plana çıkartmakta, daha başka alternatif yorumlar ve içerebilmesi muhtemel ilişki türleri ise sessizleştirilmekte ya da geri plana itilmektedir. Tüm bunlardan hareketle bu çalışma boyunca, medya metinlerine yönelik yüzeysel okumalardan kaçınılarak, söylem düzeyindeki yapıların eleştirel biçimde çözümlenmesini ve bu yapıların arkasındaki güç ilişkilerinin görünür kılınmasını hedeflenilmektedir.

Genel bir ifadeyle bu araştırma, teknolojik gelişmelerin yansız olmadığı, her teknolojinin belli bir toplumsal yapı, ideoloji ve ekonomik sistem içinde biçimlendiği yanı sıra eşitlik ve eşitsizlik ilişkileri içerisinde nerede konumlandığının belirleyici olduğu ön kabulünden hareket etmektedir. Uydu interneti gibi karmaşık ve stratejik teknolojilerin, medya yoluyla nasıl anlamlandırıldığını incelemek, hem iletişim çalışmaları hem de teknoloji politikalarının ele alınması yönünden teknoloji etiğinin kavram dizgelerini de barındıracak bir tartışma vaad etmesi açısından da dikkate değer bir boşluğu doldurma potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma, medya temsillerinin toplumsal gerçeklik inşasında ne denli etkili olduğunu göstererek, eleştirel medya okuryazarlığının güçlendirilmesine de katkı sunmayı amaçlamaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Uydu İnterneti Teknolojisinin Yapısı, Tarihsel Gelişimi ve Ekonomik Panoraması

Uydu interneti, verilerin yeryüzündeki istasyonlardan uydulara ve oradan da son kullanıcıya radyo frekansları aracılığıyla iletildiği bir internet bağlantı teknolojisidir. Genellikle karasal altyapının yetersiz olduğu veya ulaşamadığı bölgelerde tercih edilen bu sistem, küresel ölçekte internete kesintisiz ve sınırsız erişim potansiyeli sunmaktadır. Stm Teknolojik Düşünce Merkezi (2020) 2020 yılı için hazırladığı raporda, uydu internetini ağ bağlantısının karasal altyapıya gerek kalmadan, doğrudan yörüngedeki uydular aracılığıyla sağlandığı bir alternatif bağlantı sistemi olarak tanımlamakta ve uydu interneti sağlayıcıların alçak yörüngeye yerleşen uydu takımlarının bir kez konuşlandırıldıklarında, yalnızca bağlantı gecikmelerini azaltmakla kalmayacağını, aynı zamanda yüksek hızlı interneti neredeyse tüm dünya nüfusunun

kullanımına sunabilecek bir sistem olduğuna dikkat çekmektedir (ss. 6-7). Bir diğer taraftan, yine aynı raporda uydu interneti aracılığıyla düşük maliyetle her yere geniş bant bağlantı sağlanmasının farklı endüstrilerde IoT (Internet of Things, *nesnelerin interneti*) uygulamalarını etkinleştireceğine ve özellikle havacılık, denizcilik ve açık deniz enerji platformları gibi dünyaya bağlı geniş bant ağlarının kapsamının ötesinde çalışan sektörleri olumlu yönde etkileyeceği ve sektör rekabeti nedeniyle kullanıcı fiyatlarında düşüş olacağı öne sürülmektedir (Stm Teknolojik Düşünce Merkezi, 2020, s. 6). Bu tür değerlendirmeler, teknolojinin sunduğu altyapısal esnekliğe ve potansiyel kapsayıcılığa işaret ederken, aynı zamanda küresel dijital eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına ilişkin gündemlere dair yeni bir bağlam da sunmaktadır.

Uydu iletişiminin tarihinin Soğuk Savaş dönemindeki teknolojik rekabetle başladığından ve şekillendiğinden söz etmek mümkündür. Sovyetler Birliği tarafından 1957’de ilk haberleşme uydusu Sputnik-1’in uzaya gönderilmesiyle başlayan süreç, ABD’nin 1962 yılında Telstar 1 uydusunu fırlatmasıyla sivil ve ticari iletişimde dönüşüm yaratacak bir gelişme biçimini almıştır (Pelton, 2012, s. 31). Telstar, ABD ve Avrupa arasında ilk canlı televizyon yayınına olanak tanırken bu olay hem teknolojik hem de kültürel bir dönüm noktası olarak kayda geçmiştir. Geleneksel olarak, internet tedariki uzun süre boyunca Jeosenkron Yörünge (GEO) ve Orta Dünya Yörüngesi (MEO) uyduları aracılığıyla sağlanmış ve bu uydular sabit konumları sayesinde belirli bölgeleri sürekli olarak kapsama altında tutabilmiştir. Ancak yüksek gecikme süresi (yaklaşık 600 ms) ve sınırlı veri kapasitesi kısa sürede bu uydu sistemlerinin azami hız ve kapsamda internet bağlantısı sağlamak için kullanılmaya çok elverişli olmadığını ortaya koymuş; hem yüksek gecikme hem de görece yüksek maliyetleri onları popüler olmaktan çıkarmış ve sektördeki yeni arayışlar hız kazanmıştır (Osoro & Oughton, 2016, s. 2).

1980’li ve 90’lı yıllarda gelişen fiber optik teknolojileri ve GSM altyapıları, uydu üzerinden iletişim gerçekleştirme potansiyelini görece geri planda bıraksa ve bu konudaki geliştirme çabalarında görece yavaşlama görülse de özellikle uzak ve kırsal bölgelerde iletişim ve erişim için uydu sistemlerinin mümkün tek çözüm olarak kalması, bu teknolojinin geliştirilmesi yönündeki gayretleri motive etmeye devam etmiştir. Bu bağlamda, 1990’ların sonlarına doğru Globalstar ve Iridium gibi firmaların başlattığı Alçak İrtifa Uydu Yörüngelerine (Low Earth Orbit, LEO) uydular yerleştirilmesi vasıtasıyla internet erişimi hizmeti sağlama projeleri, düşük gecikmeli ve global ölçekte kapsama hedefiyle internet sağlama girişimleriyle dikkatlerin yeniden bu alana kaymasında etkili olmuştur. Ancak bu dönem başlatılan projelerin çoğu yüksek maliyet baskısı, koordinasyon eksikliği ve teknik zorluklar nedeniyle ya başarısız olmuş ya da oldukça sınırlı bir kullanım alanı bulabilmiştir. Bhasin ve Chadha (2020, s. 117),

LEO uydu sistemlerinin “yüksek hız, düşük gecikme ve daha geniş kapsama alanı sunduğunu, bu yönüyle dijital kapsayıcılığı artırma potansiyeli taşıdığını” belirtmektedirler. Bununla birlikte yine aynı yazarlar tarafından bu sistemlerin ekonomik sürdürülebilirlik açısından ciddi zorluklarla karşı karşıya olduğuna da dikkat çekilmektedir.

Bu bağlamda, 2010’lu yıllarda Elon Musk’ın öncülüğünde geliştirilen Starlink projesinin, bu konuda yapılan girişimler arasında hem teknik hem de politik etkileri bakımından farklı bir ölçek, vizyon ve konumlanma örneği sunduğundan söz etmek mümkün görünmektedir. LEO yörüngesinde binlerce uyduyu eş zamanlı olarak yörüngeye oturtan Starlink, gezegenin neredeyse her noktasında geniş bant internet erişim hizmeti sağlamayı hedeflemektedir. Bu açıdan değerlendirilecek olursa yer tabanlı altyapıya gerek duymaksızın doğrudan kullanıcıya hizmet sunması bakımından bu yapı internet erişim hizmeti sağlama altyapısı konusunda bir paradigma değişimine işaret etmektedir. Starlink, OneWeb ve Kuiper gibi uydu interneti girişimleri bu sistemin herkesin, her yerde ve her zaman internete bağlanabilmesini sağlamak amacıyla geliştirildiğini ifade etmekte, geçmişte dünya geneli iletişim sistemlerinden coğrafi zorluklar ve teknik altyapı eksikliği nedeniyle izole edilmiş olanların bu izolasyondan çıkışını müjdelemektedir (Handberg, 2024). Starlink projesi kapsamında alçak irtifa uydu yörüngesine 42000 uydu yerleştirilmesi planlanırken Union of Concerned Scientists (2024) verilerine göre 2024 yılı itibarıyla Starlink’in yörüngede 5.000’den fazla aktif uydusu bulunmaktadır. Daha yakın tarihli bir yazıda ise tahmini ömrü beş yıl olan bu uydulardan 8755 tanesinin uzaya gönderildiği belirtilmektedir (Pultarova, 2025). Bu rakamlar bu yapının sadece teknolojik bir olanak olması bağlamıyla değil; ekonomik ve politik anlamda da küresel bir güç haline gelme potansiyeli barındırdığına dair ip uçları sunmaktadır.

SpaceX şirketinin yürüttüğü Starlink projesinin görece başarısının, benzer birçok girişimi cesaretlendirdiğinden söz etmek mümkündür. Amazon’un Kuiper Systems projesi, İngiltere merkezli OneWeb, Çin’in devlet destekli Guowang ağı ve Kanada’nın Telesat firması bu alandaki önemli girişimler arasında yer almaktadır. Tahminlere yansıdığı kadarıyla uzay ekonomisine dayalı endüstrilerin 2040 yılına kadar 1 trilyon dolarlık bir hacme ulaşacağı beklentisiyle (Bloomberg Business Week, 2024; Anadolu Ajansı, 2025) düşünüldüğünde alanın sermaye açısından iştah kabartıcı olması olağan gözükmemektedir. Ancak bu firmalar arasındaki rekabet yalnızca ticari değil, aynı zamanda jeopolitik düzeyde egemenlik mücadelesi şeklinde de tezahür etmektedir ve bu durum, teknolojik inovasyonların giderek daha fazla stratejik bir “jeoiktisadi” araç haline geldiğini işaret etmektedir.

Ekonomik açıdan bakıldığında, uydu interneti sektörünün çok hızlı büyüme kaydettiğini ifade etmek mümkündür. Statista (2023) verilerine göre, 2022 yılında yaklaşık 12 milyar dolar büyüklüğünde olan küresel uydu interneti pazarının, 2030 yılında 65 milyar dolara ulaşacağı ön görülmektedir. Bu büyüme, uzay endüstrisinin giderek özel sermayenin hâkimiyetine girdiğini ve “dijital altyapıların” artık kamusal değil özel mülkiyete dayalı biçimlendiğini göstermesi açısından da ilgi çekicidir. David Harvey, bu tür bir gelişmeyi mekânsal sabitlemelerin finansal sömürgeleşmesi olarak betimlemektedir (Harvey, 2008, s. 178). Yine Harvey’e (2022) göre, sermaye birikiminin sürekliliği için sermayenin işleyeceği yeni alanlar yaratılması ve bakir mekânların sermayenin yönetselliğine ve boyunduruğuna entegre edilmesi gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirilecek olursa uydu interneti hem bir teknoloji, hem de iktisadi girişim olarak, yeryüzündeki erişilemeyen ya da yatırım açısından verimsiz sayılan mekânların uzay tabanlı sistemlerce ekonomik münhasır alanlara dönüştürülmesinin güncel bir örneği olarak belirmektedir.

Aynı zamanda bu dönüşümün bir çeşit ideolojik yeniden çerçeveleme süreciyle ilerlediğini ifade etmek mümkündür. Uydu interneti teknolojisiyle ilgili medya anlatılarının, yalnızca teknik nedenlerden kaynaklı erişim engellerine yönelik bir çözüm bahsiyle değil; aynı zamanda özgürlük, erişim ve eşitlik gibi değerlere dair bir söylemle meşrulaştırıldığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda Habermas’ın (1996, ss. 622-633, 728) iletişimsel eylem kuramı çerçevesinde yer verdiği yaşam dünyası ve sistem dünyası ayrımı üzerinden bakılacak olursa, teknolojik sistemlere ilişkin bu tür anlatıların kurumsallaşması sistem dünyasının iktisadi ve yönetsel kavram hatları etrafında biçimlendiğini ifade etmek mümkündür. Diğer taraftan ise yine bu yapıların etrafında yaşam dünyasının repertuarına ilişkin kavram setleriyle anlatılar yürütülmesinin yaşam dünyasının sistem mantığı tarafından sömürgeleştirilmesinin tipik bir örneğini sunduğunu ifade etmek olanaklı görünmektedir. Zira Habermas (1996, ss. 385-406), sistemin kendi işleyişini sürdürmek için iletişimsel alanı söylem dizgeleriyle yeniden yapılandırıldığını ve bu süreçte kamusal aklın yerine araçsal aklı geçirdiğini iddia etmektedir. Uydu interneti, dijital kapsayıcılık iddiasıyla kamusal rasyonaliteyi maskelemekte, teknik olanı doğal ve kaçınılmaz göstererek politik tercihlerin yansıdığı geniş kapsamlı söylem evrenlerine alan bırakmamaktadır.

Shoshana Zuboff (2021, ss. 34-137), gözetim kapitalizminin işleyiş mantığının, bireylerin davranışlarına ilişkin verilerini toplamak ve bu veriler üzerinden ticari çıkar sağlamak üzere biçimlendiğine dikkat çekmektedir. Bu açıdan değerlendirilecek olursa uydu interneti sistemlerinin, doğrudan bireysel kullanıcıya ulaşma kapasitesine sahip olmaları yönüyle, bu tür

veri toplama faaliyetleri açısından kritik bir konuma sahip olduğunu belirtmekte yarar var. Zuboff'un “davranışsal artık değer” olarak adlandırdığı kullanıcı verileri, bu sistemler için sadece bağlantı sağlama aracı değil, aynı zamanda işlenerek ekonomik değere dönüştürülebilecek metalar haline gelme potansiyeline sahiptir. Starlink gibi uydu interneti şirketlerinin, kullanıcı konumlarını, bağlantı alışkanlıklarını ve trafiklerini izleyerek reklamcılara ya da devlet kurumlarına pazarlama ihtimali bu teknolojilerin gözetim rejimlerine entegrasyonunu gündeme getirmektedir.

Frankfurt Okulu düşünürlerinden Herbert Marcuse'nin, ileri endüstri toplumunun akılsal işleyişini biçimlendirdiğini düşündüğü teknolojik rasyonalite kavramsallaştırması çerçevesinde bu durumu erken olduğu ifade edilebilecek bir dönemde dikkat çektiği söylenilebilir. Marcuse (1964, s. 41), teknolojinin özgürleştirici bir potansiyel barındırmasına rağmen, ileri endüstri toplumunda bu potansiyelin sistemin ihtiyaçlarına göre yapılandırılarak araçsallaştırıldığını ve bireyin sisteme uyum sağlama zorunluluğuyla baş başa bırakıldığını iddia etmektedir. Uydu interneti, erişim hakkıyla ilgili potansiyel bir gelişme olarak sunulsa da bu gelişmeden yararlanmak kullanıcıların altyapı sistemine entegrasyon düzeyi, teknik donanımına sahip olması ve ödeme gücü gibi değişkenlere bağlıdır. Dolayısıyla burada özgürlüğün ve olanağın gelişme ve hak temelli sınırları sadece teknik değil, aynı zamanda ekonomik ve ideolojik koşullarla kuşatılmış görünmektedir.

Tüm bunlar uydu interneti teknolojisinin yalnızca teknik bir çözüm olarak değil, aynı zamanda ekonomik, jeopolitik ve ideolojik bir bağlamda farklı ilişki kipleri içerisinde konumlanan bir araç olması yönleriyle de değerlendirilmesi gerektiği yönündeki girişte yapılan değerlendirmeye örtüşmektedir. Zira daha sonra çalışmanın gelecek bölümünde de görüleceği üzere bu teknoloji; erişim hakkı, veri güvenliği, kamusal alanın dönüşümü dijital hegemonya ve sömürü gibi farklı konularla merkezi bir ilişkiye sahip olarak biçimlenmekte ve gelişmektedir. Bir sonraki bölümde, bu dinamiklerin daha derinlikli şekilde ele alınabilmesi için teknolojinin jeopolitik müdahalelere nasıl entegre edildiği, dijital eşitsizliklere dayalı uçurumun nasıl yeniden üretildiği eleştirel medya çalışmalarıyla ilintili eleştirel teorinin bu yapılar karşısındaki konumundan yaklaşılarak ele alınmaya çalışılacaktır.

Uydu İnterneti Teknolojisinin Jeopolitik Stratejiler, Erişim Eşitsizlikleri ve Eleştirel Teori Işığında Değerlendirilmesi

Uydu interneti, yalnızca teknik ve ekonomik bir mesele olmaktan öte, çağdaş jeopolitik ve ideolojik yapılaşmaların da merkezinde konumlanmaktadır. Bu teknoloji, küresel ölçekte bağlantı kurma potansiyeli sayesinde, ulus devletlerin egemenlik sınırlarını yeniden tanımlama

kapasitesini barındırmaktadır. Teknolojinin gelişme dinamikleri içerisinde yansız olma potansiyeli içerdiğine yönelik faraziye mevcut jeopolitik güç ve teknoloji ilişkileri manzarası karşısında geçerliliğini yitirmektedir. Nitekim bir teknolojinin ya da yeniliğin yaygınlaşmasının genellikle belirli çevrelerin örgütlü çıkarları ekseninde gerçekleştiği yaygın bir görüştür. Uydu interneti söz konusu olduğunda, bu örgütlü çıkarlar sadece teknik erişimle sınırlı kalmamakta; yanı sıra bilgi ve enformasyon akışının kontrolü, gözetimle ilintili kapasitenin işletilmesi ve iktisadi temelde egemen ve bağımlı ilişkisi düzeyleriyle doğrudan ilgili bir hal almaktadır.

Özellikle Starlink'in Ukrayna-Rusya Savaşı'nda oynadığı rol, bu teknolojinin nasıl bir jeopolitik enstrümana dönüştürüldüğünü açıkça göstermiştir. Rusya'nın siber saldırılar ve iletişim kesintileri yoluyla Ukrayna'nın bilgi altyapısını çökertmeye çalıştığı bir dönemde, Starlink'in Ukrayna ordusuna ve halkına sağladığı bağlantı, yalnızca teknik bir destek değil, aynı zamanda jeopolitik bir mesele karşısında iktisadi bir girişimin net bir biçimde konumlanması anlamına taşımaktadır. Bu konumlanış üzerine yapılan analizlerde, sermaye eksenli teknolojik tarafsızlığın sonlandığı ve özel sektörün artık askeri-politik aktör olarak konumlandığı sıklıkla vurgulanmaktadır. Sözgelimi Dickey & Gleason (2024), Starlink'in Ukrayna'daki varlığının, iletişim altyapısının özelleştirilmesinin ne denli stratejik bir silaha dönüşebileceğini ve erişim mecralarının nasıl çatışma alanı ya da bu alanın önemli bir aktörü haline dönüşebileceğine gözler önüne serdiğine dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda uydu interneti, artık yalnızca bir altyapı girişimi değil, aynı zamanda savaşın seyrine ve doğasına etki etme maksadıyla konumlanmış ve “jeoiktisadi” temelde askerileşmiş bir bileşene dönüşmüştür.

Jeopolitik güç merkezlerinin iletişim teknolojilerine yatırım yapmaları yeni bir durum olmamakla birlikte uydu interneti, bu ilişkiyi yerelden küresele taşıyan bir araç olarak özgün bir konumlanış sergileme özelliğine sahiptir. Uydu sistemleri, kapsama alanları gereği devletlerin izin verdiği sınırları değil, fiziksel olarak mümkün olan uzay ve yerküre tabanlı mekanı esas almaktadır. Bu açıdan uydu interneti tek taraflı girişimleri hem bilgi ve enformasyon akışında bağımlı konumunda olan hem de coğrafi ve demokratik denetimin zayıf olduğu ülkelerde, egemenlik ihlali tartışmalarını da gündeme getirmektedir. Diğer bir açıdan bakılacak olursa Starlink uydularının Çin, İran, Kuzey Kore gibi ülkelerde engellenmesi, bu sistemlerin teknolojik ve ekonomik yönleriyle değil, doğrudan bir tehdit olarak algılandığı politik bir konumda değerlendirildiğini düşündürmektedir. Bahsi geçen bu durum uydu interneti girişimlerinin, bu bağlamda küresel bir sistem mantığını, yerel toplumsal yapılarla dayatma riski taşıma potansiyeli taşıyan bir risk olarak değerlendirildiğini gözler önüne sermektedir.

Öte yandan bu sistemin mantığı, yalnızca egemenlik sorunu yaratmakla kalmaz, aynı zamanda dijital eşitsizlikleri pekiştirme hatta yeniden üretme riski de taşımaktadır. Uydu interneti genellikle “herkese, her yerde internet” sloganıyla tanıtılsa da bu iddia çok katmanlı eşitsizlikler barındıran bir yapıyı örtmektedir. Öncelikle, bu sistemlere erişim gerekli teknik donanımlara sahip olmayı gerektirmektedir: Uydu antenleri, modemler ve kesintisiz elektrik altyapısı. Dünya Bankası (2022) verilerine göre, Sahra Altı Afrika’da hane halklarının %57’si düzenli elektrik erişimi imkanından yoksundur. Bu veri teknik olarak kapsama alanında olmanın bağlantının fiilen mümkün olduğu anlamına gelmediğini açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla “kapsama” kavramı, erişimle özdeşmiş gibi düşünülemez. Bu ayrım, neoliberal kapitalist girişim mantığının teknoloji anlatısının neyi öncelediği ve neyi görmezden geldiğiyle ilgili temel bir çelişkiyi ortaya koymaktadır.

Zuboff’un gözetim kapitalizmi eleştirisi, bu noktada dijital eşitsizlikle gözetim arasındaki bağı anlamak açısından işlevseldir görünmektedir. Davranışsal verilerin kapitalizmin güncellenen yapısında ekonomik gücün yeni ham maddesi olduğuna dikkat çeken Zuboff dijital erişim söyleminin ard alanında aynı zamanda ekonomik sömürü potansiyeli taşıdığını belirtir (Zuboff, 2021, ss. 94-115). Uydu interneti sistemleri, yalnızca bağlantı sağlamaz; aynı zamanda kullanıcıların tüm dijital etkileşimlerini izleyebilir, kategorize edebilir ve bunları birer ekonomik değer olarak işleyebilirler. Dolayısıyla, “internet erişimi” söylemiyle sunulan hizmet, aslında kullanıcıları sistemin veri kümesi haline getiren bir gözetim mekanizması özelliği sergilemektedir. Bu mekanizma, özellikle yoksulluğun yaygın olduğu mahrumiyet bölgelerinde daha yoğun işleme potansiyeli taşımaktadır; çünkü bu bölgeler aynı zamanda dijital gözetim sistemleri için yeni pazarlar anlamına gelmektedir.

Frankfurt Okulu düşünürleri tarafından geliştirilen eleştirel teorinin bu çelişkili yapıları görünür kılmak için kayda değer araçlar sunduğunu ifade etmek mümkündür. Örneğin Herbert Marcuse (1964), teknolojinin araçsallaştırılmasının, bireylerin özgürleşmesini değil, sistemin gereklerine uyum göstermesini teşvik ettiğine dikkat çekmektedir (s. 93). Uydu interneti sistemleri, görünüşte erişim hakkını teknik bir çerçeveye indirgeyip imkan olarak sunarken, bu erişimin koşullarını sistemin ihtiyaçlarına göre belirler ve onları teknik olanakların sınırlarını eşitlik yahut erişim eşitliği ilkeleri temellerinde genişletmeye zorlamaz. Kullanıcılar, teknik olarak özgür gibi görünseler de bu özgürlük, sistemin ekonomik ve politik parametrelerine bağımlı bir biçimde yani uydu interneti ortamında bireyin değil, iktisadi teşebbüsün çıkarlarını daha ehemmiyetli sayan sistemi güçlendirme riski barındırmaktadır.

Neil Brenner ve Christian Schmid, gibi eleştirel coğrafyacılar Harvey'in izlerini takip ederek bu ilişkileri mekânsal bir sömürü biçimi olarak değerlendirilmekte ve bu doğrultuda küresel altyapı projelerinin geliştirdiği mekânsal soyutlamalar üzerinden hareket ettiğini ve yerel bağlamları silikleştirdiğini savunmaktadırlar (Brenner & Schmid, 2014, s. 317). Uydu interneti gibi küresel bağlantı sağlama altyapı sistemleri, yerel koşulları dikkate almaksızın tüm dünyaya aynı bağlantı modelini dayatma riski taşımaktadırlar. Dayatılması pek muhtemel bu model, yerel bilme biçim ve kültürlerini, alternatif dijital etik yapılarını ve özerk iletişim çerçevelerini yok saymakta ve tehdit etmektedir. Starlink gibi sözü geçen şirketlerin bu sistemleri yansız olarak sunması ise, bu ideolojik dayatmanın üzerini örtme stratejisi olarak işlev görmektedir.

Hal böyleyken uydu internetinin neden olduğu ve olması daha da muhtemel erişim eşitsizlikleri yalnızca teknik değil, aynı zamanda kültürel ve dilsel düzeyde de ortaya çıkma tehdidinin üzerinin örtülmesi pek de kolay gözükmemektedir. Bu servislerin sağlayıcısı büyük bölümü İngilizce ara yüzlerle çalışmakta, böylelikle yerel dillerin ve kültürel bağlamların içeriğe şirketlerin erişim açısından engel oluşturduğu durumlar ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra içerik filtreleme ve algoritmik yönlendirme mekanizmaları, kullanıcıları homojenleştirilmiş içerik yapısına maruz bırakmaktadır. Bu durum, Adorno ve Horkheimer'in kültür ürünlerinin, bireylerin düşünsel kapasitesini körelttiği ve onları sistemin yeniden üretimine hizmet eden pasif tüketicilere dönüştürdüğü yolundaki kültür endüstrisi değerlendirmesini hatıra getirmektedir (Adorno & Horkheimer, 2014, ss. 169-171). Dolayısıyla uydu interneti farklılıkların değil, tek tipleşmenin merkezinde olduğu bir altyapı geliştirip sunma eğiliminin baskın olduğundan söz etmek mümkündür.

Dahası, bu uydu interneti sistemlerinin henüz kesinleşmiş regülasyon çerçevelerinden azade oluşu ve ulusal denetim mekanizmalarının çeperine uzaklığı, şeffaf, yansız ve demokratik prensipler etrafında şekillenen bir denetimin işletilebilme olanağı açısından ciddi soru işaretleri ve riskler barındırmaktadır. Örneğin, bir ülkenin yurttaşlarına kendi altyapısı dışında başka bir ülke merkezli uydu sistemi hizmet sağladığı takdirde, veri güvenliği kimin sorumluluğunda olacaktır? Bu soruya net bir cevap vermek mümkün görünmemektedir. Avrupa Birliği Komisyonu (2023), bu konudaki yasal boşluklara dikkat çekmiş ve uydu interneti sağlayıcılarının veri politikalarının daha sıkı denetlenmesi gerektiğini beyan etmiştir. Ancak özellikle gelişmekte yahut çevre olarak adlandırılabilir ülkelerde bu tür denetim mekanizmaları ya hiç yoktur ya da neoliberal politikaların baskısı altında uluslararası büyük sermayenin çıkarları gözetilerek etkisizleştirilmiştir.

Sonuç olarak, uydu interneti teknolojisi çağdaş dijital kapitalizmin hem teknik hem de ideolojik motorlarından biri olma potansiyeline sahip, ideolojik yüklerden arınık olmayan bir yapı olarak görünmektedir. Bu teknoloji, bir yandan “her yerde ve herkese kesintisiz bağlantı” vaadiyle -en azından dijital erişim hususunda- eşitlikçi bir dünya tahayyülüne ilişkin umutları beslerken, diğer yandan sermaye devlet ilişkileri menziline yeni ortaklaşmalar, erişim eşitsizliği, gözetimin daha sofistike hale gelmesi, jeopolitik müdahale riskleri ve kültürel homojenleşme gibi var olan yapısal sorunları derinleştirme riski taşımaktadır. Teknolojinin ekonomiyle de iç içe geçmiş bu çok katmanlı doğasını kavrayabilmek açısından yalnızca mühendislik ya da işletme perspektifleri yeterli görünmemektedir; aynı zamanda eleştirel teori, politik iktisat, etik ve kültürel çalışmalar gibi disiplinlerden de yararlanmak gerekmektedir. Aksi halde, uydu interneti gibi yapılar, özgürlük kılıfına bürünmüş yeni tahakküm biçimlerine dönüşme riskini taşımaya devam edecek ve sömürü ilişkilerinin yeni formlar dahilinde yürürlükte kalmasının önünü açacak olanakların sağlanmasında kayda değer bir rol üstlenecektir.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma, eleştirel medya çalışmaları yaklaşımıyla uydu interneti teknolojisinin medya söylemi içerisinde nasıl temsil edildiğini analiz ederek bu temsillerin içerisinde gömülü ideolojik, iktisadi ve politik ilişki yapılarını görünür kılmak niyetiyle yürütülmüştür. Uydu interneti genellikle teknik bir gelişme olarak sunulsa da, bu teknolojinin dijital eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiği, jeopolitik çıkarlar etrafında ekonomi politik eksenlerde nasıl kesiştiği ve kamusal alana ilişkin normları nasıl dönüştürdüğü hususları tartışılmayı hak eden alanlar barındırmaktadır. Bu doğrultuda, uydu interneti teknolojisiyle medya içeriklerinde yer alan söylemlerin yalnızca betimlenmesi değil, aynı zamanda eleştirel bir perspektifle çözümlenmesi bir bakıma yapısöküme tabi tutulması gerekmektedir. Araştırmanın temel amacı, haber metinlerinde uydu interneti teknolojisinin nasıl çerçevelendiğini, konuyla ilgili aktarım, anlatı ve söylemlerin hangi temalar etrafında yapılandırıldığını ve bu temaların hangi ideolojik varsayımlarla örüldüğünü açığa çıkarmaktır.

Bu amaç dahilinde çalışmanın araştırması yorumlamacı paradigma doğrultusunda nitel araştırma yönteminin kullanıldığı ikincil veri ve metinlerden derlenen verilerle oluşturulan amaçlı/kasti örneklem doğrultusunda benimsenen eleştirel tematik analiz çözümleme tekniği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin ayrıntılı biçimde incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram, kategori ve temalara ulaşılmasını gerektiren içerik analizi dahilinde kullanılan tematik analiz tekniği kullanılırken içerik analiziyle benzer biçimde, toplanan

verilere odaklanılmaktadır. Bu sayede sıklıkla tekrarlanan ifadeler üzerinden belirli kavramlara işaret eden kodlara erişilerek bu kodlardan kategorilere ve kategorilerden de temalara gidilebilmektedir (Baltacı, 2019, s.377). İçerik/söylem analizi çözümleme teknikleri arasında yer alan tematik analiz, metinlerde tekrar eden anlam örüntülerini tanımlamayı ve bu örüntüler aracılığıyla sosyal gerçekliği yapılandıran dilsel yapılara ulaşmayı amaçlayan esnek bir analiz biçimidir (Braun & Clarke, 2006, s. 79; Coşkun, 2019, s. 5; Baltacı, 2017). Bununla birlikte, bu araştırmada tematik analizden, yalnızca betimleyici bir araç olarak değil, gömülü iktisadi ve ideolojik ilişki yapılarını çözümleme aracı olarak da yararlanılmıştır. Bu tutum, tematik analizi eleştirel söylem analiziyle bir araya getirmek için benimsenmiştir. Bu doğrultuda Foucault'nun iktidar ve bilgi ilişkisini metin çözümlemesinin merkezine alan düşüncesi temel alınarak, temaların yalnızca “ne” olduğunu değil, “neden ve nasıl bu biçimde ortaya çıktığını” sorgulayan bir okuma geliştirilmek için daha işlevsel kılınması amaçlanmıştır. Tematik analizin bu şekilde kullanılması sayesinde araştırma boyunca yalnızca yüzeysel anlamların değil, daha derinlerde yatan söylem üretim strateji ve süreçlerinin de ele geçirilmesi hedeflenilmiştir (Clarke & Braun, 2018, s. 110).

Eleştirel tematik analiz yaklaşımı, belirli bir söylemin toplumda nasıl yerleştiğini, hangi toplumsal güç ilişkilerinden beslendiğini ve ne tür ideolojik yönelimleri pekiştirdiğini incelemeye olanak sağlar. Bu yönüyle çalışmanın epistemolojik temeli, yapısalcı-yorumlayıcı değil, eleştirel gerçekçi anti-pozitivist paradigmaya dayanmaktadır (Archer vd., 2013). Bu bağlamda gerçekleştirilen analiz, yalnızca tematik kodların çıkartılıp tasnif edilmesiyle sınırlı kalmamış; bu temaların medya tarafından nasıl seçildiği, hangi konuların dışlandığı ve hangi çerçevelerin benimsenerek normalleştirildiğini de değerlendirilmek mümkün olmuştur. Amaçlı/kasti örnekleme tekniğine dayalı bu yaklaşım, temaların rastlantısal değil, sistemli ilişkiler etrafında gelişen üretimin sonucu olduğunu varsaymaktadır.

Araştırmada kullanılan veriler dijital haber portallarında 2021–2025 yılları arasında yayımlanmış uydu interneti temalı haber metinlerinden derlenmiştir. Yukarıda da ifade edildiği üzere veri derleme sürecinde amaçlı/kasti örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Palinkas vd. (2015, s. 534)'nin de ifade ettiği üzere amaçlı/kasti örnekleme araştırma amacıyla en ilişkili verileri sağlayabilecek nitelikteki verileri bilinçli biçimde seçmeyi temel alan bir tekniktir. Nicel genellemelere ulaşmaktan ziyade anlam derinliği elde etmeyi hedefleyen nitel araştırmalar için bu teknik özellikle kullanışlı görülmektedir. Araştırmada örnekleme dahilinde kullanılan haber metinlerinin, erişim eşitsizliği, teknolojinin askeri kullanımı, küresel eşitsizlikler, dijital egemenlik ve güç ilişkileri, veri güvenliği ve altyapı politikaları altyapı

politikaları ve jeopolitik ilişkisi, kültürel hegemonya, kolonyalizm ve postkolonyalizm gibi alt temaları içermesi araştırmaya dahil edilmelerinde belirleyici olmuştur. Farklı yayın politikalarına sahip ulusal ve uluslararası medya organlarından içerikler seçilerek yayın politikası, şirket menzili ve organizasyon yapısı yanında ideolojik tercihlerde çeşitlilik sergileyen bir yelpaze oluşturulması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu durumun temaların yalnızca içeriksel değil, bağlamsal ve söylemsel farklılıkları da analiz etme yetkinliğini artıracığı umulmuştur.

Veri toplama süreci, çalışmanın eleştirel hedeflerine uygun olarak yapılandırılmıştır. Bu kapsamda, 2021 ile 2025 yılları arasında yayımlanmış ve uydu interneti teknolojisini doğrudan konu edinen haber metinleri incelenmiştir. Seçilen haberler, yalnızca teknolojik gelişmeleri bildiren değil; aynı zamanda bu gelişmelerin ekonomik, siyasi ve toplumsal yansımalarını tartışan nitelikteki metinlerden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde; The Guardian, Al Jazeera, BBC, Anadolu Ajansı, Reuters, DW Türkçe ve Wired gibi farklı ideolojik yelpazeye sahip yayın organları taranmış; toplamda Tablo-1’de sunulan 25 haber metni analiz kapsamına alınmıştır. Her bir metin, hem tam metin olarak incelenmiş hem de haber başlıkları ya da özet içerikleri analize daahil edecek biçimde ele alınmıştır. Haberlerin seçiminde, “Starlink”, “OneWeb”, “uydu interneti”, “küresel bağlantı”, “veri güvenliği”, “internet eşitsizliği” gibi anahtar kelimelerden yararlanılmıştır. Bu tematik odak, eleştirel çözümlemenin yönünü belirlemiş ve söylemsel izleri tespit etmeye olanak tanımıştır.

Verilerin analizinde tematik analiz yaklaşımı Braun ve Clarke’ın (2006) altı aşamalı modeli esas alınarak yürütülmüştür. Bu aşamalar: (1) veriye aşinalık kazanma, (2) ilk kodların üretilmesi, (3) temaların aranması, (4) temaların gözden geçirilmesi, (5) temaların tanımlanması ve adlandırılması ve (6) raporlaştırma sürecini kapsamaktadır (s. 87). Analiz süreci, bu adımlar doğrultusunda fakat eleştirel bir yorumla yürütülmüş; böylelikle temaların betimleyici bir çerçevede sınırlı kalmaması fakat açıklayıcı bir yapıya ulaşması sağlanması amacı gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan kodlama sürecinde temaların yalnızca tekrar eden kelimelere ya da kavramlara bağlı kalmayacak şekilde gelişmesine özen gösterilerek temaların arkasındaki ideolojik yapılar, ilişki örüntüleri, söylemsel dışlamalar ve içermeler yanında örtük çerçeveleme stratejileri açığa çıkartılmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Tematik Analizde Kullanılan Haberler

Sıra	Haber başlığı	Haber Kaynağı	Tarih	Tematik Odak
1	"Musk says SpaceX cannot fund Ukraine's vital Starlink internet indefinitely"	Reuters	14.10.2022	Jeopolitik müdahale, savaş teknolojisi

*Uydu İnterneti Teknolojisinin Dijital Uçurum ve Tahakküm Bağlamında Medya Söylemindeki Temsili
Üzerine Eleştirel Tematik Bir Analiz*

2	" Satellite internet will enable AI in everything, "	Wired	12.05.2021	Teknolojik ilerleme, altyapı
3	"Starlink's 'barbaric expansion & military application' worries China; Breaches its 'great firewall'"	The EurAsian News	08.08.2023	Dijital egemenlik, sansür
4	"The internet's final frontier: Remote Amazon Tribes"	The New York Times	02.06.2024	Dijital eşitsizlik, erişim
5	"Digital colonialism is threatening the Global South"	Al Jazeera	07.08.2025	Dijital sömürgecilik, altyapı
6	"Amazon to begin deploying rival satellites to Starlink this month"	Financial Times	02.04.2025	Küresel piyasa rekabeti, özel sektör
7	"Elon Musk ve Jeff Bezos'un uyduları internetin kurallarını yeniden yazacak... İnternet rekabeti fezaya çıktı"	Bigpara	02.05.2025	Teknolojik gelişme, küresel rekabet
8	"Starlink conquers the African internet market"	Le Monde	22.02.2025	Yeni kolonyalizm, Hegemonya, teknoloji merkezilik
9	"Iran Extends Internet Clampdown Beyond Wartime"	The New York Times	17.10.2025	Sansür, ulusal egemenlik
10	"It looked like a bizarre alignment of meteors. It was something else."	National Geographic	08.11.2023	Askeri kullanım, teknik altyapı, çevre
11	" Ukraine relies on Starlink for its drone war. Russia appears to be bypassing sanctions to use the devices too"	CNN International	26.03.2024	Jeopolitik müdahale, savaş teknolojisi
12	"Global fight over who governs communications satellites heats up"	Tech Policy Press	07.08.20225	Uzay hakkı, küresel yönetim
13	"Starlink's aggressive push in Africa keeps telcos on high alert"	African Business	01.11.2024	Erişim yarışı, teknoloji rekabeti, neoliberalizm, ulus devlet
14	"Starlink: SpaceX's new internet service could be a gamechanger in Africa"	The Conversation	01.01.2023	Dijital uçurum, eleştirel analiz
15	"Starlink satellites: Elon Musk's other destabilizing power in Africa"	El Pais	06.09.2024	Postkolonyalizm, hegemonya, neoliberalizm
16	"Racially charged row between Musk and South Africa over Starlink"	BBC	16.03.2025	Kriz iletişimi, propaganda
17	"Iran complains to U.N. about Elon Musk's Starlink satellite internet firm"	Washington Times	22.09.2022	Postkolonyalizm, hegemonya, neoliberalizm
18	"İran'da eylemler sırasında kısıtlanan internet sorununa Elon Musk'ın Starlink sistemi çözüm olur mu?"	EuroNews	24.09.2022	Görsel kirlilik, çevresel etki
19	"Amazon's \$20 Billion Project Kuiper: Connecting the World Through Satellite Internet"	Equity Right	30.03.2025	Teknik gelişme, Küresel uzay rekabeti
20	"Starlink's testing a 'Global roaming' internet service for \$200 per month"	The Verge	18.02.2023	Erişim maliyeti, dijital eşitsizlik
21	"Remote Amazon tribe hooked on the internet, thanks to Elon Musk's Starlink"	Global News	05.06.2024	Kültürel etkiler, teknolojiye direnç/benimseme
22	" French court revokes SpaceX's Starlink internet license, citing monopolization concerns"	Space	14.04.2022	Uzay kirliliği, tekelleşme
23	"With Elon Musk's Starlink role under scrutiny, EU sends questionnaire on SES Intelsat merger"	The Times of India	13.05.2025	Uzay etiği, çevresel kriz
24	"White House security staff warned Musk's Starlink is a security risk?"	The Washington Post	07. 06.2025	Gözetim kapitalizmi, eleştirel yaklaşım
25	"Digital colonialism: How data empires are rewriting global sovereignty"	Modern Diplomacy	02.04.2023	Eşitsizlik söylemi, dijital hegemonya

Verilerin analizinde tematik analiz yaklaşımı Braun ve Clarke'ın (2006) altı aşamalı modeli esas alınarak yürütülmüştür. Bu aşamalar: (1) veriye aşinalık kazanma, (2) ilk kodların üretilmesi, (3) temaların aranması, (4) temaların gözden geçirilmesi, (5) temaların tanımlanması ve adlandırılması ve (6) raporlaştırma sürecini kapsamaktadır (s. 87). Analiz süreci, bu adımlar

doğrultusunda fakat eleştirel bir yorumla yürütülmüş; böylelikle temaların betimleyici bir çerçevede sınırlı kalmaması fakat açıklayıcı bir yapıya ulaşması sağlanması amacı gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan kodlama sürecinde temaların yalnızca tekrar eden kelimelere ya da kavramlara bağlı kalmayacak şekilde gelişmesine özen gösterilerek temaların arkasındaki ideolojik yapılar, ilişki örüntüleri, söylemsel dışlamalar ve içermeler yanında örtük çerçeveleme stratejileri açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın ilk safhasında tüm haber metinleri araştırmacı tarafından birkaç kez okunmuş ve haber içeriklerindeki anlam yapıları üzerine notlar alınmıştır. Bu süreçte özellikle teknolojiye ilişkin kullanılan metaforlar olması bakımından, “ilerleme”, “özgürlük”, “ulaşılabilirlik”, “kriz”, “müdahale”, “egemenlik” gibi anahtar kavramların geçtiği bağlamlar dikkatle işaretlenmiştir. İkinci aşamada ise haber metinleri satır satır kodlanmış, kodlar hem kuramsal yaklaşım kapsamında önceden belirlenmiş kodlar hem de derlenen veriler temelli kodlar olacak şekilde çift yönlü geliştirilmiştir. Sözelimi, “teknolojik ilerleme” kodu önceden tanımlanmışken, analiz sırasında sıklıkla tekrar eden “dijital kolonizasyon” ifadesi veri temelli olarak kod sistemi içerisine yerleştirilmiştir.

Araştırmanın üçüncü aşamasında benzer anlam kümeleri içeren kodlar gruplandırılarak potansiyel temalar oluşturulmuştur. Bu temalar arasında “Teknolojik Tarafsızlık Söylemi”, “Erişimde Asimetrik Yapılar”, “Jeopolitik Müdahaleler”, “Gözetim Rejimi” gibi analiz çerçevesiyle uyumlu söylem yapıları öne çıkmıştır. Dördüncü ve beşinci aşamalarda ise oluşturulan temalar gözden geçirilerek, kimi temalar daha büyük temalar altında birleştirilmiş (örneğin “askeri kullanım” alt teması “jeopolitik müdahale” teması altına yerleştirilmiştir), bazı temalar ise içerik dışı bırakılmıştır. Temalar adlandırılırken kavramsal netlik ve analitik isabet dikkate alınmış ve her tema bir üst söylemi yansıtan kavram evreniyle ilişkilendirilerek bütünlüklü ve eklemlî bir yapı elde edilmeye uğraşılmıştır. Örneğin “Erişimde Asimetrik Yapılar” teması Zuboff’un gözetim kapitalizmi kavramsallaştırması ile ilişkilendirilmiştir (Zuboff, 2021, s. 120).

Bu süreçte benimsenen bir diğer yaklaşım ise temaların bağlamsal yorumlara açık biçimde sunulmasına riayet edilmesi olmuştur. Bu tutumun çalışma temalarının yalnızca sıklığını değil, aralarındaki bağlamsal geçişleri, metin yapısındaki konumlarını ve kimin temsil edildiği ya da susturulduğunu da analiz kapsamına dahil etmeye ve kavramaya imkan sunduğu düşünülmektedir. Böylelikle analizin yalnızca yüzeydeki söylemi değil, aynı zamanda söylemi inşa eden ve söylemin dolaşıma soktuğu iktidar ilişkilerini de açık ve anlaşılır biçimde deşifre etmesi amaçlanmıştır. Tematik analizin bu şekilde uygulanması vasıtasıyla Fairclough (1995)

gibi yazarların vurguladığı üzere söylemin (muhtemel) toplumsal etkileri kavrama çabasıyla ilişkili hale getirilmeye çalışılmıştır. Zira bu çalışma boyunca söylemin hakikat algısına müdahale etme çabasındaki kimi kipleri normalleştirme işlevi görüldüğü varsayılmaktadır.

Son olarak derlenen verilere uygulanan tematik analizle elde edilen bulgular, çalışmanın bulgular bölümünde betimleyici çerçevede örnek alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Yalnızca ampirik tespitlerle sınırlı kalmayarak, geliştirilen eleştirel yorumlara da alan açarak iletilmeye çalışılan bulgu sunuları aracılığıyla teorik çerçevyle verinin derlendiği seçili örneklem arasında geçişli bir anlatı kurulmaya çalışılmıştır. Bu sayede, gerçekleştirilen analizin, yalnızca “ne söylendiğini” değil, “nasıl ve niçin bu şekilde söylendiğini” tartışarak, eleştirel amacına uygun şekilde derinleştirilebildiği umulmaktadır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Uydu interneti teknolojisinin medya söylemi içerisinde nasıl yer bulduğunu ve inşa edildiğini anlamak üzere yürütülen eleştirel tematik analiz, medya metnlerinin yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda değer üretimi ve anlam çerçevesi oluşturma süreçlerinin parçası olduğu gözler önüne sermiştir. Haber metnlerinin, teknolojiyi toplumsal bağlamdan soyutlayan bir söylem biçimi etrafında örülürken, küresel ölçekli internet erişimi altyapı sistemlerinin ekonomi politik yapısını, güç ilişkileriyle dirsek temasını görünmez kılan yahut görmezden gelen, bu ilişkilere metnlerinde yer vermeyen temsil biçimlerine başvurduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen tematik analiz vasıtasıyla, farklı ideolojik pozisyonlarda konumlanan yayın organlarında yer alan 25 haber metninde tekrar eden bir dizi anlam örüntüsünü ortaya çıkarılmış; bu örüntülerin belirli temalar altında yoğunlaştığı dikkat çekmiştir.

Kodlama ve tematikleştirme süreci sonucunda aşağıdaki temaların öne çıktığı belirlenmiştir:

- Teknolojiye dair tarafsızlık ve kurtarıcı anlatıları
- Eşitsizliğin teknikleştirilmesi ve görünmez kılınması
- Dijital kolonizasyon ve kültürel müdahale
- Gözetim, veri güvenliği ve sistem sessizlikleri
- Jeopolitik strateji, çatışma ve egemenlik
- Piyasa egemenliği, özelleşme ve regülasyon boşluğu

İçerik özellikleri itibarıyla farklılıklar taşıyan bu temalar ideolojik işlevleri bakımından benzer kanalları takip etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın araştırma süreci boyunca geliştirilen temalar üç temel başlık altında kavramsallaştırılmıştır:

- (1) Teknolojinin İdeolojik Doğallaştırılması,
- (2) Eşitsizliğin Söylemsel İnşası,
- (3) Dijital Egemenlik ve Jeopolitik Müdahale.

Tematik analize tabi tutulan haber metinlerinden elde edilen bulgular örnek alıntılarla ve eleştirel yorumlarla desteklenerek ilişkili oldukları başlıklar altında verilmiştir.

Teknolojinin İdeolojik Doğallaştırılması

İncelenen haberlerin büyük bir bölümü, uydu interneti teknolojisini ideolojik bağlamından arındırarak bir “doğal ilerleme” veya “tarafsız araç” biçiminde sunmaktadır. Özellikle Starlink, Amazon Kuiper ve OneWeb gibi projelerin medyada temsil edilışinde, teknoloji sanki kendinde iyilikle donatılmış, her koşulda faydalı ve kurtarıcı bir güç gibi tasvir edilmektedir. Bu yaklaşımın teknolojinin toplumsal etkileri, sınıfsal bağlamı ve etik boyutu gibi faktörleri ele almayı büyük ölçüde ihmal ettiğini ve bunları sorgulamayı dışarda bıraktığını ifade etmek mümkündür. Örneğin Wired (2025) tarafından Nijer’in başkentinde yer alan harabe bir evin çatısında starlink alıcısı görseliyle yayımlanan *Satellite Internet Will Enable AI in Everything* başlıklı haberde, Starlink’in dünya çapındaki yapay zekanın ihtiyaç duyduğu kesintisiz bağlantı sorunlarına “nihai çözüm” sağlayacağı vurgulanmakta ve şu ifadeye yer verilmektedir: “Yapay zeka ajanlarının gerçekten etkili olabilmeleri için kesintisiz internet bağlantısına sahip olmaları gerekir. Bu, uydu internet sağlayıcılarının işi gibi görünüyor.” (*AI-powered agents need to be connected all the time to be truly effective. Sounds like a job for satellite internet providers..*) Bu tür ifadeler teknolojinin tarafsız, sınırsız ve toplumsal yapıları dönüştürebilecek kudrette olduğu varsayımıyla uyumlu görünmekte bu yolla global ölçekli SpaceX ve yapa zeka şirketleri arasında denge gözeten bir söylemi yansıtmaktadır. Öte yandan Wired’in haberi çözüm odağı olarak Starlink’i işaret ederek şirketin rekabet içerisinde olduğu diğer girişimcileri ve muhtemel farklı çözüm ve arayışları geri plana itmektedir. Ancak bu “yeniçağ” anlatısı, teknolojinin ekonomik modeli, mülkiyet yapısı ya da veri yönetimi pratikleri hakkında herhangi bir sorgulama içermez. Marcuse’un (1964, s. 41) özgürleşim sorunsalı üzerine sesli düşünürken sık sık müracaat ettiği “araçsal akıl” kavramsallaştırması bu noktada açıklayıcı görünmektedir: Teknolojiler, özgürlük vaadiyle dolaşıma girseler de, sistemin rasyonel ihtiyaçlarına hizmet ettikleri sürece gerçek anlamda özgürleştirici olamazlar.

Benzer şekilde, The New York Times (2024) tarafından yayımlanan ve Amazon ormanlarındaki uzak köylere Starlink erişiminin sağlandığını konu edinen *“Internetin uç noktası: Uzak Amazon Kabileleri”* başlıklı haberde, bölge halkının yerel bilgi sistemlerine, kültürel yapılarına ya da dijital mahremiyet endişelerine yer verilmemiş; bölgenin yerli

halkının içinde bulunduğu durumun ilerleme-gelişme ve geri kalmışlık-az gelişmişlik dikotomisi çerçevesine alındığı haberde yalnızca toplumsal ve kültürel değişme teknolojik olanaklar çerçevesine alınmıştır. Diğer taraftan haberin geneline yayılan dilde habere konu olan yerlilere yönelik aşağılayıcı, alaycı ve onların geleneklerini yanlış aktaran abartılı magazinsel bir dil kullanılması kamuoyunda tepki çekmiş ve ilgili yayın kuruluşu hakkında dava açılmıştır (BBC, 2025). Haberin geneline yayılan dil ve anlatı internetin toplumsal değişimde ve bireyselleşmede ne denli etkili olduğu ve geleneksel toplumların gündelik hayat pratiklerinin internet karşısında ne denli dayanaksız olduğu üzerine şekillenmektedir. Bu çeşit bir anlatım tarzının Habermas'ın (1996) yaşam dünyasının sistem mantığı tarafından sömürgeleştirilmesi şeklinde tanımladığı dönüşümle paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Burada toplumsal gelişme ve değişme ile birey merkezli olma söylemi Starlink'in meşruiyet zırhına dönüşmekte, ancak bu durumun altında yatan özgül nedenler göz ardı edilmektedir.

Bu ve benzeri söylemlere dair en belirgin örneklerden bir diğerine ise Reuters'ın (2022) Ukrayna Savaşı bağlamında yayımladığı haberde rastlanılmaktadır. Haberde Starlink, sivil iletişimi sürdürmekten öte, askeri koordinasyonu mümkün kılan bir unsur olarak sunulmakta ve şu ifade kullanılmaktadır: “Starlink has been a key communications tool for Ukrainian forces in their fight against Russian forces.” (*Starlink, Ukrayna güçlerinin Rus güçlerine karşı mücadelesinde anahtar rolde bir iletişim aracı oldu.*) Bu cümle, teknolojinin yalnızca yanlı bir araç değil, yerel, bölgesel, jeopolitik ve hatta küresel çatışmalara müdahil olma kapasitesi taşıyan meşru ve aktif bir savaş aktörü haline geldiğini göstermektedir. Ancak bu dönüşüm eleştirel biçimde tartışılmamış, yalnızca etkinlik açısından değerlendirilmiştir. Burada teknolojinin hem fiziksel altyapı hem de ideolojik konumlandırma açısından savaşın bir parçası hâline gelmesi, Habermas'ın (1996) iletişimsel aklın sistem tarafından araçsallaştırılması tanısıyla ilişkilendirmek mümkündür.

Bu ve benzeri söylemlerin ortaklaştığı nokta teknolojinin kendiliğinden iyi olduğu ve toplumsal bağlamdan bağımsız işlediği yönündeki ideolojik doğallaştırmadır. Hâlbuki teknolojik altyapılar, ekonomik ilişkilerden, politik tercihlerden ve kültürel çerçevelemelerden bağımsız değildir. Harvey'in (2022, ss. 367-406) dikkat çektiği üzere, sermaye teknolojiyi yalnızca üretim aracı olarak değil, aynı zamanda mekânsal düzenleme stratejisi olarak kullanır. Uydu interneti bu stratejinin en güncel biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eşitsizliğin Söylemsel İnşası

Uydu interneti haberlerinde dikkat çeken bir diğer yapı, dijital eşitsizliklerin medyada nasıl temsil edildiğiyle ilgilidir. Erişim eşitsizlikleri, birçok haberde görünürde ele alınsa da, bu

durum teknik bir problem olarak tanımlanılmasının yanı sıra ekonomi politik ve toplumsal bağlamlardan soyutlanmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki erişim sorunları, altyapı eksikliği ya da teknolojik gerilik, az gelişmişlik gibi gerekçelere dayandırılmakta; böylece yapısal eşitsizliklerin global düzeydeki ekonomi politik boyutları göz ardı edilmektedir.

The Conversation’da (2023) yayımlanan “Starlink: SpaceX’s new internet service could be a gamechanger in Africa” (*Starlink: SpaceX’in yeni internet hizmeti Afrika’da oyunun kurallarını değiştirebilir.*) başlıklı yazıda, gelişmiş ülkelerdeki hızlı bağlantı artışının “geri kalmış bölgelerle” arasındaki farkı büyüttüğü vurgulanmakta ve şu ifadeye yer verilmektedir: “Starlink ve diğerleri küresel bağlantıyı ilerletirken (*geliştirirken*), gelişmekte olan ülkeler eski yönetim ve altyapı eksiklikleri nedeniyle geride kalmaya devam ediyor.” (*While Starlink and others are advancing global connectivity, developing countries continue to lag due to outdated governance and infrastructure gaps.*) Bu ifadede dikkat çekici olan, eşitsizliğin nedeninin yapısal sınıfsal-politik sistemler değil, bu ülkelerin “kendi yetersizlikleri” olarak sunulmasıdır. Bu tür çerçeveler, eleştirel medya okuryazarlığı bağlamında ciddi sorunlar yaratır çünkü asıl sorunun, dijital teknolojilere erişimin kapitalist piyasa mantığına terkedilmesi olduğunu göz ardı eder.

Uydu interneti gibi sistemlerin erişilebilirliği yalnızca teknik değil, ekonomik ve kültürel boyutları da içeren karmaşık bir çerçeve gerektirir. Future Technologies (2025), uydu interneti üzerine genel değerlendirmelere yer verdiği “Uydu İnterneti ve Küresel Bağlantı Yarışı.” (*Satellite Internet and the Global Connectivity Race.*) başlıklı haberine, dijital çağda internet erişiminin bir lüks değil fakat gündelik hayatın ve insanın gelişim yolundaki temel gereksinimlerinin karşılanmasında bir zaruriyet olduğunu altını çizerek başlamakta ve sektörün oyuncularına ilişkin bilgiler vermektedir. Ancak internetin temel bir gereksinim olması gelişme ve rekabet gibi kapitalizmin değerleri ekseninde ele alınmış ve piyasa koşullarına bağlanmış; bu doğrultuda herhangi bir kamusal hak ya da eşitlik ilkesiyle ilişkilendirmemiştir. Bu yaklaşım, erişimin piyasa tarafından düzenlenen bir ayrıcalık olduğunu duyururken, hak temelli bir bakış açısının ise metin dışında bırakıldığını gösterir. Halbuki Zuboff (2021, s. 125), dijital sistemlerin ekonomik yönünün bireyleri giderek daha fazla metalaştırdığına ve kullanıcıların yalnızca müşteri değil, aynı zamanda veri üreticisi olarak sisteme entegre edildiğine dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda eşitsizliğin, yalnızca bağlantıya sahip olmakla giderilebilecek bir olgu değil; bağlanmanın koşulları, veri kontrolü ve ekonomik bağımlılık gibi boyutları da barındıran farklı toplumsal göstergeleri de içerdiğini hatırd tutmak gerekir.

Örneğin, Le Monde'un (2025) "Starlink conquers the African internet market" başlıklı haberindeki, Afrika'daki kullanıcıların "nihayet internetle tanıştığı" yönündeki anlatı, bölgede internet teknolojisi kullanımını Batılı şirketlerin girişimiyle başlamış gibi göstermektedir. Haberde şu ifade yer almaktadır: "İlk defa Çad, Mali ve Nijer'deki yerel topluluklar, birkaç yıl önce hayal bile edilemeyecek hızlarla internette sörf yapıyorlar." (*For the first time, rural communities in Chad, Mali and Niger are surfing the web at speeds unimaginable a few years ago*) (Le Monde, 2025). Bu cümle, teknolojik gelişmenin Batı kaynaklı ve yukarıdan aşağıya gerçekleştiği varsayımını barındırırken, yerel halkların, yerel girişim ve aktörlerin yahut devletlerin herhangi bir rolü olduğuna dair hiçbir bilgi vermemektedir. Egemen ilişkiler içerisinde biçimlenen medya söylemi, teknolojik ve ekonomik olarak kendileri kadar ilerlememiş olan diğerlerini özneler olarak değil; yalnızca pasif alıcılar olarak temsil ederek teknolojinin ve bilginin Kuzey'den Güney'e doğru akması gerektiği yönündeki statükoyu örtük biçimde korurlar.

Yine bu haber, Starlink gibi global şirketlerin Afrika pazarındaki yerel telekomünikasyon şirketlerinin aleyhine olacak biçimde yayılımını "internet erişimini demokratikleştiren" bir gelişme olarak sunmakta ve bu durumu, yerel altyapı yetersizliklerini çözülmesi yönündeki muhtemel işbirlikleri üzerinden değil "Batılı kurtarıcı" anlatısı üzerinden değerlendirilmektedir. Bu tür bir anlatı Spivak'ın (1990) "Batı'nın ötekini kurtarması"na ilişkin değerlendirmelerini akla getirmektedir. Şu halde, bu tür bir uydu interneti anlatısının, yalnızca erişim sağlayan bir araç olarak değil "beyaz adamın yükü" metaforuna gönderme yapan oryantalist bakış açısının anlatı evreniyle biçimlendirilmiş, Batı teknolojisinin "medeniyet götüren" yeni aracı olarak sunulduğunu söylemek mümkündür.

Benzer medya söylemlerinde, dijital eşitsizliğin temsiline sessizlik stratejileri de sıkça kullanılmıştır. Amazon Kuiper ve OneWeb gibi projelere dair haberlerde, servis sağlayıcı bu sistemlerin hangi bölgelerde hayata geçirildiği, erişimin kimler için mümkün olduğu, hangi kullanıcıların dışlandığı gibi sorular genellikle yanıtlanmamıştır. Örneğin Equity Right'ın (2025) Kuiper projesi hakkındaki "Amazon's \$20 Billion Project Kuiper: Connecting the World Through Satellite Internet" başlıklı haberinde şu cümle yer alır: Amazon'un 20 milyar dolarlık projesi uydu interneti projesiyle Kuiper'la dünyanın internete erişeceği ifade edilmektedir (*Amazon's \$20 Billion Project Kuiper: Connecting the World Quiper Satellite Internet.*) Haberin içeriğinde dünya genelinde internete erişim konusunda büyük bir "gap" (boşluk, makas), bulunduğu dikkat çekilmekte ancak bu makasın neye göre tanımlandığı, kim tarafından ölçüldüğü ve nasıl, hangi tekniklerle ve diğer olasılıkları bertaraf eden tercihlerle

doldurulacağından söz edilmemektedir. Harvey'in (2008) ifade ettiği üzere, kapitalist mekânsal stratejiler ekseninde "boşluk" ve "dönüşüm" gibi kavramlar sıkça kullanılarak mekânlar sermaye mantığına göre yeniden kurgulanmaktadır (s. 183). Uydu interneti burada yalnızca teknik değil, aynı zamanda ideolojik bir mekân mühendisliğinin aracı haline getirilmektedir.

Toparlayacak olursak, medya metinlerinde eşitsizlik söylemi teknikleştirilmekte, kültürel özgüllükler ve dirençler marjinalleştirilmekte ve erişim hakkı piyasa normlarına eklenerek meşrulaştırılmaktadır. Bu tür çerçeveler, teknolojinin tüm dünyaya eşit bir şekilde yayılacağına dair bağlantı evrenselliği mitini dolaşıma sokmaktadır. Ancak bağlantı bir metalaştırma sürecinin konusu olarak kaldığı sürece, dijital eşitliğin gerçeklik kazanması retorik düzeyde bir temenni olmanın ötesine geçemeyecek gibi görünmektedir.

Dijital Egemenlik ve Jeopolitik Müdahale

Uydu interneti sistemleri, yalnızca teknik bir altyapı değil, aynı zamanda küresel ölçekte siyasi, coğrafi, jeopolitik ve ekonomik egemenlik stratejilerinin parçasıdır. Haber metinlerinde jeopolitik boyutların kimi zaman açıkça, kimi zaman da dolaylı biçimde temsil edildiği görülmektedir. Özellikle Starlink'in Ukrayna, İran, Çin ve Orta Doğu bağlamındaki kullanımı, medyada farklı şekillerde çerçevelenmekte ve bu haliyle çeşitli aktörlerin dijital egemenlikle ilgili konumlanışlarını ortaya koymaktadır.

Sözelimi CNN International'ın (2024) haberinde, Ukrayna'daki Starlink kullanımının sivil iletişimle birlikte askeri operasyonlara entegrasyonu detaylandırılırken, bu gelişmenin nötr değil, açıkça olumlu bir müdahale olarak tanımlandığını düşündüren: "Ukrayna, insansız hava aracı savaşında Starlink'e güveniyor. Rusya da yaptırımları atlatarak bu cihazları kullanıyor gibi görünüyor." (*Ukraine relies on Starlink for its drone war. Russia appears to be bypassing sanctions to use the devices too.*) ifadelerine yer vererek, bir yandan sermayenin küresel, bölgesel hatta ulusal meselelere dahilini normalleştiren bir söylemi benimserken öte taraftan teknolojiyi bir savaş aracı olarak tanımlar ancak bu durumun uluslararası hukuk açısından ne anlama geldiğini sorgulama gereği duymaz görünmektedir. The New York Times'ın (2022) İran'da Starlink sinyallerinin bastırılmasıyla ilgili haberinde yer verdiği "'İran, savaş zamanı dışında da internet kısıtlamalarını genişletiyor. (*Iran extends internet clampdown beyond wartime*) ifadeleri ise teknolojiyi özgürlük için bir umut olarak çerçevelemektedir. Ancak bu tür anlatılar, dijital altyapının kimin mülkiyetinde olduğu, hangi etik düzenlemelere tâbi olduğu ve Starlink'in sahibi SpaceX gibi şirketlerin hangi saiklerle imkanlarını ülkelerin iç meselelerine müdahil olmak için seferber ettiği sorularını gündeme getirmez.

Bu söylem, Fairclough'un (1995) belirttiği gibi, söylemin aynı zamanda bir konum alma biçimi olduğuna işaret eden bir durumu yansıtmakta ve teknoloji burada, yalnızca bir araç değil, jeopolitik pozisyonlanma mantığının taşıyıcısı hâline gelmiş gözükmemektedir.

Jeopolitik müdahale, yalnızca savaş ve sansür bağlamlarında değil, aynı zamanda dijital piyasa rekabeti ve altyapı kontrolü çerçevesinde de karşımıza çıkmaktadır. Space'in (2022) Starlink'e dair tekel eleştirisini aktardığı haberde, Avrupa'daki regülasyon eksikliğine vurgu yapılmış; ancak uydu ve uydu interneti altyapısının kamusal mı yoksa özel mi olması gerektiği sorusu gündeme getirilmemiştir. Bu tür haberlerde piyasa düzeni doğallaştırılırken, kamu yararı ve kamusal alanda cereyan eden sağlıklı tartışmalar ekseninde vücut bulacak demokratik denetim gibi ilkeler metin dışı bırakılmıştır. Zuboff'un (2021, s. 221) belirttiği gibi, dijital platformlar egemenlik boşluklarını doldururken kamu yararını özel şirket mantığına devretmekte ve bu sürecin doğal olduğu yanılsamasını üretmektedir.

Nihayetinde gözetim kapitalizmi bağlamında değerlendirecek olursa dikkat çeken bir sessizlik stratejisinin de medyada yaygın olarak sürdürüldüğünü iddia etmek mümkün görünmektedir. The Washington Post'un (2025) "Beyaz Saray güvenlik ofisi, Musk'ın Starlink'inin bir güvenlik riski olduğu konusunda uyardı." ("*White House security staff warned Musk's Starlink is a security risk.*") başlıklı haberinde, Starlink'in kullanıcı verilerini derlemesini gözetim ve denetim kapitalizmi ile devlet ilişkisi çerçevesinden ele almıştır. Haber bu tür şirketlerin kullanıcıları gözetlemesi ve onların veri güvenliğini tehdit etmesinden ziyade durumu devlet şirket ilişkileri menziline değerlendirmiş, sıradan kullanıcılarla ilgili tehditlere yer vermemiştir. Diğer pek çok haberde veri toplama süreçleri, mahremiyet riskleri ve algoritmik yönlendirme mekanizmaları hiç gündeme gelmemiş olması ise dikkat çekicidir. Bu durum, medya söyleminin yalnızca açık temsiller değil, stratejik suskunluklar üzerinden de ideolojik işlev gördüğünü ilişkin kayda değer bir göstergedir.

Analiz edilen medya metinlerinde uydu interneti teknolojisi yalnızca teknik bir ilerleme değil, aynı zamanda jeopolitik bir aktör, ideolojik bir aygıt ve ekonomik bir güç olarak yansıtılarak inşa edildiği dikkat çekmektedir. Bu temsil biçimleri, teknolojinin kamusal alandaki rolünü derinlemesine sorgulamak yerine, onu sistem mantığına entegre bir ilerleme biçimi olarak sunmaktadır. Bu nedenle, medya söyleminin içerdiği temaların yalnızca anlam üretmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal güç ilişkilerini yeniden inşa eden pratikler olduğunu ifade etmek mümkündür.

SONUÇ

Bu çalışma, uydu interneti teknolojisinin medya söylemi içerisinde nasıl temsil edildiğini, hangi anlam yapılarına dayanarak kurgulandığını ve bu temsillerin toplumsal, ekonomik ve politik düzeyde ne tür işlevler gördüğünü ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, medya metinlerinin yalnızca bilgilendirici içerikler olmadığı; aynı zamanda ideolojik konumlandırmalar, çerçeveleme stratejileri ve söylemsel yönlendirmeler aracılığıyla belirli toplumsal gerçeklik biçimlerini üretip meşrulaştırdığı gösterilmeye çalışılmıştır.

Uygulanan eleştirel tematik analiz sonucunda ilgili haber metinlerinde öne çıkan temaların üç ana ekseninde kümelendiği görülmüştür. Uydu interneti sistemlerinin, haberlerde çoğunlukla tarafsız, evrensel ve kendiliğinden iyi bir ilerleme biçimi olarak temsil edilmesi yoluyla, teknolojinin ideolojik doğallaştırılması bu kümelerden ilkinin teşkil etmektedir. Bu temsillerde, teknolojik altyapıların toplumsal bağlamlarının göz ardı edildiği ve uydu interneti konusunun yalnızca teknik bir çözüm olarak sunulduğu dikkat çekmektedir. Gelişmekte olan ülkelere erişim sağlama, afet bölgelerinde iletişimi kesintisiz biçimde sürdürme, askeri çatışmalarda operasyonel destek sunma gibi örnek anlatılar üzerinden, teknolojinin mutlak faydaya yönelik bir gelişme olduğu kurgusu oluşturulmuştur. Ancak bu temsil biçimi, teknolojinin kimin tarafından üretildiği, kimlerin erişimine açık olduğu ve hangi değer sistemlerine hizmet ettiği gibi kritik soruları dışlar görünmektedir.

Dijital eşitsizliğin söylemsel inşası medya metinlerinde dikkat çekici bir yapı olarak öne çıkan ikinci küme olarak belirginlik göstermektedir. İnsanlar, toplumlar ve coğrafyalar arasında pek sık görülen dijital uçurum genellikle teknik sorunlar, yönetim eksiklikleri ya da ekonomik yetersizliklerle açıklanmış; ancak bu eşitsizliklerin arkasındaki yapısal ve sistem kaynaklı nedenlere dair herhangi bir sorgulama yapılmamıştır. Erişim hakkı, çoğunlukla tüketici odaklı bir çerçeveye indirgenmiş; bağlantı sağlama kapasitesi fiyat politikaları, pazar rekabeti ya da girişim sermayesi bağlamında yorumlanılmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşım, günümüz dünyasında dijital teknolojilere erişimi temel insani bir hak olarak değil, ekonomik ayrıcalık olarak konumlandırmakta; bu da medyanın eşitsizlikleri normalleştirmedeki işlevini ortaya koymaktadır. Ayrıca kültürel olarak farklılaşan gruplar ve yerli topluluklara dair temsillerde, teknolojik girişimler vasıtasıyla toplumsal alana yönelen müdahalelere yönelik eleştirilerin marjinalleştirildiği ya da irrasyonel tepkiler olarak kodlandığı gözlemlenmiştir. Böylece hem sınıfsal hem kültürel eşitsizlikler söylem düzeyinde görünmez kılınmakta ya da teknik bir meseleye indirgenerek önemsizleştirilmekte ve etkisizleştirilmektedir. Oysa Gorski'nin (2008)

de dikkat çektiği üzere dijital eşitsizliklere ilişkin göstergelerin sınıf ve kültür gibi kavramlarla ilişkisine yönelik eleştiriler totolojik değildir; aksine bu eleştiriler dayanağını kesin sayısal verilerden ve toplumsal yansıma bulmuş göstergelerden almaktadır (ss. 351-354). O nedenle, erişimle ilgili tartışmalarda kültür ve kimlikle ilgili eşitsizliklerin büyük ölçüde giderilerek önemsizleştiği kabulünden hareket eden görüşlere şüpheyle yaklaşmak gerekmektedir.

Üçüncü olarak, analiz edilen haberlerde uydu interneti teknolojisinin jeopolitik bağlamlarda nasıl kullanıldığına dair oluşturulan çerçeveler dikkat çekmektedir. Uydu internetinin savaş bölgelerinde, otoriter rejimlerde ya da altyapısı çökmüş coğrafyalarda devreye alınması, genellikle tarafsız ve insani müdahale olarak temsil edilmektedir. Ancak bu temsillerin arka planında teknolojinin küresel güç yapılarıyla nasıl iç içe geçtiği, dijital altyapıların özel mülkiyet altına alınarak egemenlik kavramının sınırlarını yeniden nasıl tanımladığı sorgulanmamaktadır. Özellikle Batı merkezli medya organlarında uydu interneti sistemlerinin politik yansızlığı söylemi sıkça tekrar edilmiş; ancak bu sistemlerin doğrudan bu medya organlarının yakın durduğu jeopolitik çıkar eksenleriyle örtüştüğü durumlar çoğunlukla olumlu çerçevelerle anlatılmıştır. Bu durum, medya söyleminin, teknoloji etrafında yeniden şekillenen güç ilişkilerini meşrulaştırma işlevi üstlenen bir vazife gördüğünü gözler önüne sermektedir.

Bu üç temel söylem hattı kümesi bir arada değerlendirildiğinde, medya içeriklerinin teknolojiyi yalnızca betimleyen değil, onun etrafında gelişen ilişki kiplerini normatif olarak biçimlendiren söylemler ürettiğini söylemek olasıdır. Uydu interneti, medya aracılığıyla yalnızca teknik bir gelişme olarak değil, aynı zamanda bir ideoloji, bir strateji ve bir gündelik yaşam normu haline getirilmektedir. Bu dönüşüm, haber metinlerinin tarafsızlığını sorgulanır hale getirmekte; medya içeriklerinin, küresel dijital kapitalizmin genişleme mantığı içinde nasıl işlevselleştiğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın konuya ilişkin çalışma alanına yapmaya çalıştığı temel katkılarından birinin teknolojik altyapılara dair eleştirilerin yalnızca teknik boyutta değil; söylem, ideoloji ve temsil düzeyinde de yürütülmesi gerektiği olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Couldry ve arkadaşlarının (2018) da ifade ettiği üzere gözetim ve çevresel maliyet gibi yüklerin yukarıdan aşağıya doğru artarak dağıtılmasının neredeyse norm olarak kabul gördüğü bir ortamda etkili medya erişimi ve kullanımı için fırsatların nasıl dağıldığı sürekli ölçülmeli ve iletişim haklarının işletilmesinin hukuki kapsamı sürekli genişletilecek biçimde ele alınmalıdır. Bu doğrultuda medya ve iletişim altyapıları, yönetişimi demokratik katılım için açık olması gereken kamusal bir mal olarak ortaya çıkmaktadır (s. 3). Ancak teknolojik sistemlerin

toplumsal hayatta nasıl anlam kazandığı, yalnızca kullanım pratikleriyle değil, aynı zamanda onlar hakkında kurulan anlatılarla da belirlenilmekte yahut mass edilmektedir. Haliyle medyada yer bulan metinlerin, teknolojik ve toplumsal gerçekliklerin kendisi değil, o gerçekliklerin yorumlanma biçimi olduğu akılda tutulmalıdır.

Çalışmanın araştırma kısmının dahil edilen 25 haber metni üzerinden yürütülmüş olması ve amaçlı/kasti örnekleme dayalı bir analiz çerçevesi benimsenmesinin çalışma bulguları üzerinden çok geniş kapsamlı genellemelere ulaşmak hususunda sınırlılıklar barındırma ihtimali araştırmanın kısıtlılıklarından biridir. Diğer taraftan araştırma kapsamında yalnızca yazılı basın içerikleri analiz edilmiş; görsel-işitsel medya, sosyal medya ya da kullanıcı yorumları gibi alternatif medya metni biçimleri analize dahil edilmemiştir. Gelecek araştırmalarda bu tür içeriklerin de çözümleme sürecine dahil edilmesi, araştırmanın temsiliyet kapasitesi açısından daha kapsamlı bir çerçeve oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

Çalışmadan elde edilen bulgular, medya okuryazarlığı bağlamında yeni çeşitli öneriler geliştirilmesine olanak sunmaktadır. Öncelikle, teknolojik gelişmelerin yalnızca “ilerleme” retoriğiyle sunulmasının sorgulanması, yetkin eleştirel medya okuryazarlığının geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir

Bunun yanı sıra, dijital altyapılara dair kamu politikalarının oluşturulmasında yalnızca teknoloji ve şirket temelli çözümlere değil, kamusal denetim, veri güvenliği ve kültürel özgüllük gibi kriterlere ve etik gündemlere de öncelik verilmesi gerekmektedir. Uydu interneti gibi altyapı sistemleri, iletişim düzeyinde küresel ölçekte erişim kapasitesini artırma potansiyeli taşısa da, bu potansiyelin eşitlikçi ve adil bir temelde ve katılımcılığın önünü açan bir biçimde gelişmesi ancak erişim eşitliği temelli küresel gündemlerin ve kamusal tartışmaların yaygınlaşmasıyla mümkündür. Bu doğrultuda Wessels (2013) de dijital teknolojilerin ayırt edici özelliğinin, hem bir yapay ürün hem de bir iletişim aracı olması olduğuna dikkat çekmekte ve küresel eşitsizlik bağlamında dijital teknolojinin farklı gelişimi ve kullanımının, yeni yoksulluk ve dışlanma biçimleri yaratan mevcut eşitsizlikleri ve sosyal bölünmeleri yeniden üreten bir dinamik yaratması bağlamında onun “dijital uçurum” kavramı etrafında tartışılmasını gerekli kıldığını vurgulamaktadır (ss. 17-18). Medya bu taleplerin şekillendiği ve dolaşıma girdiği önemli bir alan olduğundan, medya içeriklerinin denetimi, çeşitliliği ve medyanın hesap verebilirliği üzerine pozitif özgürlüklerin önünü açma fikrinden hareketle yapılacak her müdahale, teknolojinin toplumsal olanla girdiği ilişkiyi ve yönelimlerini şekillendirme olanakları içermektedir.

Sonuç olarak, uydu interneti teknolojisi medya söyleminde yalnızca bir iletişim altyapısı sağlama aracı olarak değil, aynı zamanda küresel kapitalizmin, dijital tahakkümün ve ideolojik yapıların taşıyıcısı olarak konumlanmış görünmektedir. Bu nedenle, teknolojiyi yalnızca gelişme-ilerleme mantığıyla değil; aynı zamanda toplumsal bağlamları, söylemsel yapıları ve etik çerçeveleri dikkate alarak ele almak gerekmektedir. Bu çalışmada kullanılan eleştirel tematik analiz yaklaşımı, bu çok katmanlı yapıları görünür kılmak ve medya söyleminin ideolojik işlevini açığa çıkarmak açısından işlevsel biçimde uygulanılmaya çalışılmıştır. Gelecek çalışmalarda ekonomi politik ilişki katmanlarını daha geniş kapsamlı olarak analize dahil etmeyi içerecek biçimde söylem çözümlemelerinin geliştirilmesi ve uydu interneti erişiminde içerilenlerin deneyimlerini kapsayan araştırmalarla bu bulguların genişletilmesi, dijital çağın toplumsal meselelerini daha derinlemesine kavramak için anlamlı katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T., & Horkheimer, M. (2014). *Aydınlanmanın diyalektiği* (N. Ülner, Çev.). Kabalıcı Yayınevi.
- Archer, M. S., Bhaskar, R., Collier, A., Lawson, T., & Norrie, A. (2013). *Critical realism: Essential readings*. Routledge.
- Ashworth, B. (2025, 28 Mart). Satellite internet will enable AI in everything. *Wired*. <https://www.wired.com/story/satellite-internet-will-let-us-put-ai-in-everything/>
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Ben Cheikh, S. (2023, 7 Eylül). Starlink in Yemen: A digital revolution or a security threat? *Global Voices*. <https://globalvoices.org/2025/03/21/starlink-in-yemen-a-digital-revolution-or-a-security-threat/>
- Bhasin, A., & Chadha, R. (2020). Low earth orbit satellites: Technical and policy aspects. *Journal of Space Technology*, 45(2), 110–123.
- Blanko, P. R. (2024, 6 Eylül). Starlink satellites: Elon Musk's other destabilizing power in Africa. *El Pais*. <https://english.elpais.com/economy-and-business/2024-12-06/starlink-satellites-elon-musks-other-destabilizing-power-in-africa.html>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brenner, N., & Schmid, C. (2014). The “urban age” in question. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(3), 731-755.
- Ceylan, F. (2021). *Koronavirüs Enformasyonunda İnternetin Güvenilirliği*. Karadeniz Zirvesi-5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Şubat 2021.
- Clarke, V., & Braun, V. (2018). Using thematic analysis in counselling and psychotherapy research: A critical reflection. *Counselling and Psychotherapy Research*, 18(2), 107–110. <https://doi.org/10.1002/capr.12165>

- Cockayne, V. (2022, 22 Eylül). Iran complains to U.N. about Elon Musk's Starlink satellite internet firm. *Washington Times*. <https://www.washingtontimes.com/news/2025/jul/17/iran-complains-un-elon-musks-starlink-satellite-internet-firm/>
- Coşkun, R. (2019, Nisan). *Türkçe nitel araştırmalarda nitelik sorunu: Nitel araştırmalar ne kadar bilimsel?* 6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi (Multicongress) Bildiriler Kitabı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 26-27 Nisan 2019.
- Couldry, N., Rodriguez, C., Bolin, G., Cohen, J., Goggin, G., Kraidy, MM., Iwabuchi, K., Lee, K., Qiu, J., Volkmer, I., Wasserman, H., Zhao, Y., Koltsova, O., Rakhmani, I., Rincón, O., Magallanes-Blanco, C., & Thomas, P. (2018). *Inequality and communicative struggles in digital times: A global report on communication for social progress* CARGC Strategic Documents. 1. https://repository.upenn.edu/cargc_strategicdocuments/1
- de Verges, M. (2025, 22 Şubat). Starlink conquers the African internet market. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2025/02/22/starlink-conquers-the-african-internet-market_6738434_19.html
- Dickey, R., & Gleason, M. P. (2024). Space and war in Ukraine: Beyond the satellites. *Æther: A Journal of Strategic Airpower & Spacepower*, 3(1), 20–35. <https://www.jstor.org/stable/48766059>
- Dil, T. Ö. (2025, 2 Mayıs). Elon Musk ve Jeff Bezos'un uyduları internetin kurallarını yeniden yazacak... İnternet rekabeti fezaya çıktı. *Bigpara*. https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/elon-musk-ve-jeff-bezosun-uydulari-internetin-kurallarini-yeniden-yazacak-internet-rekabeti-fezaya-cikti_ID1611133/
- Do Couto, S. (2024, 5 Haziran). Remote Amazon tribe hooked on the internet, thanks to Elon Musk's Starlink. *Global News*. <https://globalnews.ca/news/10547068/amazon-marubo-tribe-internet-starlink-porn/>
- Duyar, Z. (2025, 3 Nisan). Türkiye "uzay ekonomisi"ne imzasını kritik teknolojilerle atacak. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-uzay-ekonomisine-imzasini-kritik-teknolojilerle-atacak/3526939>
- Equity Right. (2025, 30 Mart). Amazon's \$20 billion project kuiper: Connecting the world through satellite internet. <https://www.equityright.com/amazons-20-billion-project-kuiper-connecting-the-world-through-satellite-internet/>
- EuroNews. (2022, 24 Eylül). İran'da eylemler sırasında kısıtlanan internet sorununa Elon Musk'ın Starlink sistemi çözüm olur mu?. <https://tr.euronews.com/2022/09/24/iranda-eylemler-sirasinda-kisitlanan-internet-sorununa-elon-muskin-starlink-sistemi-cozum->
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- Future Technologies. (2023, 5 Haziran). *Satellite internet and the global connectivity race*. <https://www.ft-magazine.com/news/satellite-internet-and-the-global-connectivity-race>
- Gorski, P. C. (2009). Insisting on digital equity: Reframing the dominant discourse on multicultural education and technology. *Urban Education*, 44(3), 348-364
- Habermas, J. (1996). *İletişimsel eylem kuramı* (M. Tüzel, Çev.). Kabcacı Yayınevi.
- Handberg, R. (2024, 24 Haziran). The mirage at the core of space commerce, space stations, and other options. *The Space Review*. <https://www.thespacereview.com/article/4815/1>

- Harvey, D. (2008). *Umut mekanları* (Z. Gambetti, Çev.). Metis Kitap
- Harvey, D. (2022). *Sermayenin mekanları: Eleştirel bir coğrafyaya doğru* (N. Bedirhanoglu, U. Balaban, Çev.). Sel Yayıncılık,
- Hassan, M. S. (2023, 2 Nisan). Digital colonialism: How data empires are rewriting global sovereignty. *Modern Diplomacy*. <https://moderndiplomacy.eu/2025/06/06/digital-colonialism-how-data-empires-are-rewriting-global-sovereignty/>
- Hollinger, P. (2025, 2 Nisan). Amazon to begin deploying rival satellites to Starlink this month. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/e005dd86-db17-4809-9496-f60b1468f3ea>
- International Telecommunication Union. (2025, Ağustos). *Measuring digital development: The affordability of ICT services 2024*. https://www.itu.int/hub/publication/d-ind-ict_prices-01-2025/
- International Telecommunication Union. (2025, Ağustos). *Measuring digital development: The ICT development index 2025*. https://www.itu.int/hub/publication/d-ind-ict_mdd-2025-1/
- Kemp, S. (2025, 3 Şubat). *Digital 2025: Global overview report*. Datareportal. <https://datareportal.com/reports/digital-2025-global-overview-report>
- Kwet, M. (2025, 7 Ağustos). Digital colonialism is threatening the Global South. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/opinions/2019/3/13/digital-colonialism-is-threatening-the-global-south>
- Mahoozi, S., & Solomon, E. (2024, 17 Ekim). Iran extends internet clampdown beyond wartime. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2025/10/17/world/middleeast/iran-shutdown-restrictions.html>
- Marcuse, H. (1964). *One-dimensional man: Studies in the ideology of advanced industrial society*. Beacon Press.
- Ngcobo, K. (2025, 16 Mart). Racially charged row between Musk and South Africa over Starlink. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/articles/cly3d8gd8mno>
- Nicas, J. (2024, 2 Haziran). The internet's final frontier: Remote Amazon Tribes. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2024/06/02/world/americas/starlink-internet-elon-musk-brazil-amazon.html>
- Nunes, R. R., & Teixeira, L. (2025, 7 Ağustos). Global fight over who governs communications satellites heats up. *Tech Policy Press*. <https://www.techpolicy.press/global-fight-over-who-governs-communications-satellites-heats-up>
- Osoro, O., & Oughto, E. (2016). A techno-economic framework for satellite networks applied to low earth orbit constellations: Assessing Starlink, OneWeb and Kuiper. *IEEE Access*, 4, 1-15.
- Öztopçu, K. (2024, 5 Nisan). Uzun ekonomisi: Gelecek için yeni bir adım mı? *Bloomberg Business Week*. <https://www.businessweek.com.tr/haberler/uzay-ekonomisi-gelecek-icin-yeni-bir-adim-mi-2360658>
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42(5), 533–544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>

- Pandita, K. N. (2023, 8 Ağustos). Military application' worries China; breaches its 'great firewall'. *The EurAsian News*. www.eurasiantimes.com/starlinks-barbaric-expansion-breaches-its-great-firewall
- Pelton, J. N. (2012). *Satellite communications*. Springer.
- Pultarova, T. (2025, 30 Ekim). *Starlink satellites: Facts, tracking and impact on astronomy*. *Space*. <https://www.space.com/spacex-starlink-satellites.html>
- Pultarova, T. (2025, 14 Nisan). French court revokes SpaceX's Starlink internet license, citing monopolization concerns. *Space*. <https://www.space.com/starlink-french-court-revokes-license-monopolization>
- Reuters. (2022, 14 Ekim). *Musk says SpaceX cannot fund Ukraine's vital Starlink internet indefinitely*. <https://www.reuters.com/technology/musk-says-spacex-cannot-fund-ukraines-starlink-internet-indefinitely-2022-10-14/>
- Roth, E. (2023, 18 Şubat). Starlink's testing a 'global roaming' internet service for \$200 per month. *The Verge*. <https://www.theverge.com/2023/2/18/23605400/starlink-global-roaming-service-spacex-satellite-internet>
- Sapah, M. S. (2023, 1 Ocak). Starlink: SpaceX's new internet service could be a gamechanger in Africa. *The Conversation*. <https://theconversation.com/starlink-spacexs-new-internet-service-could-be-a-gamechanger-in-africa-200746>
- Spivak, G. C. (1990). *The post-colonial critic: Interviews, strategies, dialogues*. Routledge.
- Statista. (2023). *Satellite internet services – Market size worldwide 2022–2030*. <https://www.statista.com>
- Statista. (2025). *Internet usage worldwide - statistics & facts*. <https://www.statista.com/topics/1145/internet-usage-worldwide/#topicOverview>
- STM Teknolojik Düşünce Kuruluşu. (2020, 30 Kasım). *Yeni uzay çağı: 21'inci yüzyılda kozmik rekabet III - Takım uydular çağında fırsat ve tehditler*, Araştırma raporu Kasım 2020. <https://thinktech.stm.com.tr/tr/yeni-uzay-cagi-21inci-yuzyilda-kozmik-rekabet-iii-takim-uydular-caginda-firsat-ve-tehditler>
- The Times of India. (2025, 13 Mayıs). *With Elon Musk's Starlink role under scrutiny, EU sends questionnaire on SES Intelsat merger*. <https://timesofindia.indiatimes.com/technology/tech-news/with-elon-musks-starlink-role-under-scrutiny-eu-sends-questionnaire-on-ses-intelsat-merger/articleshow/121119129>
- Menn, J. (2025, 7 Haziran). White House security staff warned Musk's Starlink is a security risk? *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/technology/2025/06/07/starlink-white-house-security-doge-musk/>
- Union of Concerned Scientists. (2024). *Satellite database*. <https://www.ucsusa.org/resources/satellite-database>
- Walsh, N. P., Marquardt, A., Davey-Attlee, F., & Gak, K. (2024, 26 Mart). Ukraine relies on Starlink for its drone war. Russia appears to be bypassing sanctions to use the devices too. *CNN International*. <https://edition.cnn.com/2024/03/25/europe/ukraine-starlink-drones-russia-intl-cm>
- Ward, T. (2023, 11 Ağustos). It looked like a bizarre alignment of meteors. It was something else. *National Geographic*.

<https://www.nationalgeographic.com/science/article/starlink-satellites-mega-constellations>

- Wessels, B. (2013). The reproduction and reconfiguration of inequality: Differentiation and class, status and power in the dynamics of digital divides. İçinde M. Ragnedda & GW. Muschert (Ed.), *The digital divide* (pp. 17-28). Routledge.
- World Bank. (2023). *Digital progress and trends report 2023*.
<https://www.worldbank.org/en/publication/digital-progress-and-trends-report>
- Yieke, L. (2024, 1 Kasım). Starlink's aggressive push in Africa keeps telcos on high alert. *African Business*. <https://african.business/2024/11/technology-information/starlinks-aggressive-push-in-africa-keeps-telcos-on-high-alert>
- Zuboff, S. (2021). *Gözetleme kapitalizmi çağı: Gücün yeni sınırında insan geleceği için savaş* (T. Uzunçelebi, Çev.). Okuyan Us Yayınevi.